

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1927:5

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

RÖRANDE

DEN ANDLIGA VÅRDEN VID ARMÉN

AVGIVET AV JÄMLIKT KUNGL. MAJ:TS BEMYNDIGANDE

DEN 4 SEPTEMBER 1926

TILLKALLADE SAKKUNNIGA

S T O C K H O L M

1 9 2 7

Statens offentliga utredningar 1927

Kronologisk förteckning

---

1. Betänkande angående åtgärder för tryggnad av skogsvårdsstyrelsernas ekonomi m. m. Marcus. 109 s. Jo. 2. Utredning med förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. Av N. Herlitz. Norstedt. 291 s. Ju.	3. Betänkande med förslag till lag om vissa av landsting eller kommuner drivna sjukhus m. m. Norstedt. 89 s. S. 4. Utredningar till belysande av arbetsfredsfrågan. Norstedt. 387 s. S. 5. Betänkande och förslag rörande den andliga vården vid armén. Norstedt. 51 s. Fö.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1927: 5
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

RÖRANDE

DEN ANDLIGA VÅRDEN VID ARMÉN

AVGIVET AV

JÄMLIKT KUNGL. MAJ:TS BEMYNDIGANDE DEN 4 SEPTEMBER 1926

TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1927

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

270939

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Försvarsdepartementet.

Genom brev den 4 september 1926 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för försvarsdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga — därav en i egenskap av ordförande — för att verkställa utredning och inkomma med förslag beträffande den framtida dispositionen av det anslag till befrämjande av den andliga vården vid armén, som av riksdagen kunde komma att anvisas.

Jämlikt detta bemyndigande anmodades samma dag undertecknade, J. Bergman, fil. d:r, ledamot av riksdagens första kammare, i egenskap av ordförande, B. H. Dillner, f. d. överste, samt N. S. H. Algård, teol. d:r, regementspastor, att utföra ifrågavarande uppdrag.

På därom av de sakkunniga gjord hemställan anmodade Herr Statsrådet kanslirådet i försvarsdepartementet, jur. kand. G. A. Åkerman att i egenskap av sekreterare biträda de sakkunniga.

Sedan de sakkunniga gjort framställning om inhämtande genom militärattachéernas eller eljest genom legationernas försorg om upplysningar angående de nuvarande, efter världskriget förekommande anordningarna för andlig vård vid arméerna i Amerikas Förenta stater, Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Holland, Norge, Schweiz, Storbritannien och Tyskland, hava meddelanden i förevarande hänseende inkommit från samtliga dessa länder.

Genom skrivelse den 4 oktober 1926 har Herr Statsrådet till de sakkunniga överlämnat tryckt exemplar av kyrkomötets skrivelse nr 34 den 3 november 1925 samt ett i anledning av densamma utav chefen för generalstaben den 15 mars 1926 avgivet utlåtande för att tagas i övervägande vid fullgörandet av de sakkunnigas uppdrag.

De sakkunniga sammanträdde första gången den 22 september 1926, varefter arbetet med en veckas uppehåll under november månad fortgått till och med den 18 därpåföljande december. Härefter voro sammanträdena ajournerade till den 24 januari 1927 och hava därefter med ett par veckors uppehåll fortgått till och med innevarande dag.

De sakkunniga få härmed efter slutfört arbete vördsamt överlämna när- lagda betänkande, innefattande *dels* förslag till bestämmelser rörande den and- liga vården vid armén, *dels* förslag till fördelning av anslaget till befrämjande av nämnda vård, *dels* speciell motivering till dessa båda förslag, *dels* ock så- som bilaga till betänkandet en redogörelse för det väsentliga innehållet i ovan- nämnda från utlandet inkomna meddelanden rörande den andliga vården vid vissa arméer.

Stockholm den 24 mars 1927.

J. BERGMAN.

H. DILLNER.

NILS ALGÅRD.

Gunnar Åkerman.

Betänkande rörande den andliga vården vid armén.

Beträffande den historiska utvecklingen av den andliga vården vid armén tillåta sig de sakkunniga hänvisa till de redogörelser härför, som återfinnas dels i ett av år 1907 inom försvarsdepartementet tillkallade sakkunniga (generallöjtnanten G. Ugglå och regementspastorn I. Hultin) den 15 april 1908 avgivet förslag till bestämmelser för den andliga vårdens organisation inom armén, sid. 51—88, 119—121 samt 146—150, dels ock i ett av likaledes inom försvarsdepartementet år 1918 tillkallade sakkunniga (f. d. översten B. H. Dillner, regementspastorn N. G. Lindberg och ledamoten av riksdagens första kammare seminarieläroaren O. U. B. Olsson) den 24 maj 1921 avgivet betänkande och förslag rörande den andliga vården vid krigsmakten, sid. 25—36.

Båda dessa förslag till lösning av förevarande spörsmål, vilka — synbarligen i avvaktan på väntad omorganisation av försvarsväsendet — ej föranledde någon åtgärd av statsmakterna, inneburo, att den andliga vården vid armén skulle handhavas av en organisation, bestående såväl av på stat anställda och i reserv varande pastorer som ock av värnpliktiga biträden.

I anledning av framställning från 1915 års kyrkomöte om vidtagande av de åtgärder, som erfordrades för en snar lösning av frågan om regementspastorsinstitutionens omorganisation och därmed sammanhängande spörsmål tillkallades av dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet enligt bemyndigande den 3 december 1915 e. o. hovpredikanten regementspastorn P. G. J. Malmberg att inom departementet biträda med uppgörandet av riktlinjer härför. Ett av honom i februari 1916 utarbetat förslag ligger till grund för kungörelsen den 7 april 1916 angående militärpastorers skyldigheter (Sv. förf.s. 1916: 147).

Såväl försvarsrevisionen som Kungl. Maj:t i 1924 års försvarsproposition föreslog, att regementspastorsinstitutionen skulle tillsvidare bibehållas allenast med den minskning i antalet regementspastorer, som föranleddes av föreslagna indragningar av truppförband. Ecklesiastikstaten för armén skulle enligt nämnda proposition komma att bestå av 40 regementspastorer, 2 garnisonspastorer och 1 slottspastor. Ett då ifrågasatt förslag att förordna en av regementspastorerna att i fred utöva uppsikt över den andliga vården vid krigsmakten biträdades icke av dåvarande departementschefen.

För jämförelses skull må ur samma proposition här anföras följande uppgifter rörande den andliga vården vid armén enligt 1914 års härordning.

»Kostnaderna för regementspastorsinstitutionen enligt 1914 års härordning belöpa sig till följande belopp, nämligen:

46 regementspastorer å 1,170 kronor	53,820 kronor,
1 garnisonspastor å Karlsborg	3,000 »
1 garnisonspastor i Boden	4,200 »
1 slottspastor å Karlberg	1,170 »

Summa 62,190 kronor.

Historik.
*Tiden före
1924 års
riksdag.*

*1924 års
riksdag.*

Härtill böra emellertid läggas av Kungl. Maj:t beslutade arvoden åt prästerliga biträden vid Skånska husarregementets avdelning i Landskrona, Positionsartilleriregementet, Göta och Östgöta trängkårer samt intendenturkompaniet i Stockholm, utgörande tillhopa 1,850 kronor. Hela kostnaden för pastoralvården inom armén utgör således 64,040 kronor.»

Särskilda utskottets vid 1924 års riksdag utlåtande nr 2 innehöll beträffande ecklesiastikstaten endast följande uttalande: »Arvoden åt garnisons-, slotts- och regementspastorer beräknas icke. De religiösa behoven hos den militära personalen och de värnpliktiga torde, med truppförbandens förläggning till städerna, kunna tillgodoses på annat sätt.»

Som bekant bifölls icke förenämnda försvarsproposition av riksdagen.

1925 års
riksdag.

I likhet med 1924 års särskilda utskott föreslog Kungl. Maj:t i 1925 års försvarsproposition indragning av arvoden för samtliga regementspastorer vid armén ävensom för slottspastorn å Karlberg, varemot för garnisonspastorn å Karlsborg, vilken samtidigt är kyrkoherde i Karlsborgs församling, samt för garnisonspastorn i Boden arvoden fortfarande beräknades.

Vid 1925 års riksdag väcktes i båda kamrarna motioner i ärendet. I två av dessa motioner (I nr 229 och II nr 302) hemställdes, att riksdagen ville besluta, att regementspastorsinstitutionen inom svenska armén skulle bibehållas, och anvisa härför erforderliga medel, varjämte i den förstnämnda motionen hemställdes, att, därest detta yrkande icke kunde av riksdagen bifallas, densamma ville besluta att för vart och ett av de närmaste fem budgetåren från och med den 1 juli 1926 anvisa och ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett extra anslag av högst 50,000 kronor för att efter vederbörande militära myndigheters samt domkapitlens och Svenska kyrkans diakonistyrelses hörande användas för bestridande av pastoralvården inom armén. I en annan motion (I nr 230) yrkades, att riksdagen ville — under förutsättning av en ny härordnings antagande — besluta, att ett belopp, motsvarande det dåvarande anslaget till regementspastorsinstitutionen, skulle för vederbörande budgetår anvisas till uppehållande av den andliga vården vid armén dels genom regementspastorer i den utsträckning riksdagen, med hänsyn till den blivande härordningens omfattning, kunde finna skäligt bestämma, och dels genom soldatmissionsverksamhet, med iakttagande att den del av anslaget, som till sistnämnda ändamål anvisades, icke sattes lägre än till 15,000 kronor. Slutligen föreslogs i en motion (II nr 304), att riksdagen måtte besluta till centralstyrelsen för förbundet Soldaternas vänner i och för dess arbete för de värnpliktigas religiöst-etiska vård anslå ett årligt belopp av 50,000 kronor.

Första särskilda utskottet vid denna riksdag biträdde Kungl. Maj:ts förslag beträffande regements-, slotts- och garnisonspastorsbefattningarna, men fann sig med anledning av de sålunda väckta motionerna böra föreslå, att ett årligt belopp av 50,000 kronor ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter vederbörande myndigheters hörande användas dels, där så befunnas lämpligast, för bestridande av pastoralvård inom armén, dels för de värnpliktigas andliga vård i övrigt, utövad genom förbundet Soldaternas vänner eller eljest.

Detta utskottets förslag blev jämväl riksdagens beslut, i överensstämmelse varmed å arméns ecklesiastikstat upptogos allenast 2 garnisonspastorer.

1925 års
kyrkomöte.

I en vid 1925 års kyrkomöte väckt motion (nr 35) hemställdes, att kyrkomötet ville ingå till Kungl. Maj:t med underdånig begäran, att Kungl. Maj:t tacktes låta verkställa utredning om lämpligaste sättet att ordna statsunderstödd frivillig andlig vård av de värnpliktiga vid våra lägerplatser med hänsyn särskilt tagen till möjligheten av att till kulturell, sedlig och andlig verksamhet anlita härför lämpade krafter bland de värnpliktiga.

Uti en annan motion vid samma kyrkomöte (nr 78) föreslogs, bl. a., att kyrkomötet ville hos Kungl. Maj:t göra framställning om, att Kungl. Maj:t

täcktes finna lämpligt, att för bestridande av den pastoralvård inom armén, varom riksdagen utlätit sig, å varje förläggningssort i riket anställdes en regementspastor (i Stockholm tvenne förutom slottspastorn å Karlberg) genom förordnande av respektive domkapitel (i Stockholm k. hovkonsistorium) efter förslag av vederbörande chefer och fördelningschef.

Kyrkomötet anförde i anledning av motionerna i underdånig skrivelse (nr 34) den 3 november 1925, bl. a., följande. De två motionerna, som enligt kyrkomötets mening icke stode i något inbördes motsatsförhållande utan kompletterade varandra, skilde sig därutinnan, att motionen nr 35 mera toge sikte på det frivilliga kyrkliga arbete, som måste bliva en följd av avskrivningen av statsanställda regementspastorer, under det att motionen nr 78 kraftigt hävdade nödvändigheten av att i första hand söka i någon av det nya sakläget betingad, modifierad form bevara den gamla regementspastorsinstitutionen med de påtagliga fördelar denna — framför allt vid eventuell mobilisering — erbjöde.

Kyrkomötet ville allra först för sin del bestämt uttala, att enligt dess mening den bästa lösningen vunnes genom att på praktiskt sätt till ett organiskt helt arbete samman de båda motionernas grundtankar.

I den mån det låte sig genomföras, borde regementspastorsinstitutionen — låt vara i starkt reducerad omfattning — bevaras. Härförutan skulle även den mest livaktiga, frivilliga verksamhet komma att brista i fasthet och kontinuitet och viktiga sidor av militär pastoralvård att bliva betänkligt lidande. I all synnerhet vore att befara, att vid en eventuell mobilisering en allvarsam lucka i härorganisationen skulle framträda och då vara omöjlig att i rätt tid fylla.

Kyrkomötets hemställan gick ut på,

att domkapitlen måtte bemyndigas att tillsvidare efter förslag av vederbörande regementschefer och fördelningschef förordna pastorer för bestridande av pastoralvården vid regementena inom respektive stift, därvid minst en pastor borde avses för varje förläggningssort, samt att för de sålunda förordnade nödiga tjänstgöringsbestämmelser måtte utfärdas,

att av ovannämnda anslag å 50,000 kronor nödigt belopp måtte anvisas för att genom domkapitlen användas till arvoden å minst 1,000 kronor för var och en sålunda förordnad pastor vid regementena samt att återstoden av meranämnda anslag måtte på lämpligt sätt fördelas emellan den kyrkliga verksamheten och förbundet Soldaternas vänner,

att Kungl. Maj:t ville vid ordnandet av den andliga verksamheten vid armén anlita bland annat de hittillsvarande regementspastorernas sakkunskap och taga särskild hänsyn till det framförda önskemålet, att lämpliga krafter bland de värnpliktiga, i första hand de prästvigda och teologie studerande, måtte anlitas för kulturell, sedlig och andlig verksamhet på lägerplatserna under ledning av de förordnade pastorerna och i samverkan med det frivilliga arbete, som där bedreves.

I statsverkspropositionen till 1926 års riksdag återfinnes under fjärde huvudtiteln följande uttalande av dåvarande departementschefen i fråga om ett av Kungl. Maj:t hos riksdagen begärt extra reservationsanslag å 50,000 kronor för budgetåret 1926—1927, benämnt »till befrämjande av den andliga vården vid armén»: »Ehuru jag alltjämt anser, att, efter regementenas förläggning till städerna, de religiösa behoven hos den militära personalen och de värnpliktiga kunna tillgodoses utan några särskilda åtgärder vid truppförbanden, finner jag mig i enlighet med riksdagens uttalande böra beräkna ett anslag å 50,000 kronor för befrämjande av den andliga vården vid armén. Vad beträffar användningen av detta anslag, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan ytterligare utredning i ärendet blivit verkställd, därom meddela beslut. Jag finner mig emellertid redan nu böra framhålla, att, med hänsyn till den be-

1926 års
riksdag.

tydelse, som från riksdagens sida synes hava tillmätts den verksamhet, vilken bedrives av förbundet Soldaternas vänner, en väsentlig del av anslaget torde böra ställas till centralstyrelsens för nämnda förbund förfogande.»

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen till befrämjande av den andliga vården vid armén för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Kungl. Maj:ts uppdrag till arméförvaltningens civila dep:t den 4 juni 1926.

Jämlikt brev den 4 juni 1926 anbefallde Kungl. Maj:t arméförvaltningens civila departement att inkomma med förslag rörande dispositionen av det utav riksdagen sålunda anvisade anslaget ävensom med förslag till erforderliga åtgärder i samband med indragningen av de på vederbörliga stater upptagna regements- och slottspastorsbefattningarna.

Arméförvaltningens civila dep:ts skrivelse den 27 augusti 1926 jämte flera till densamma liggande framställningar från sammanslutningar m. fl.

Till fullgörande av detta uppdrag inkom arméförvaltningens civila departement med en den 27 augusti 1926 dagtecknad skrivelse i ärendet, varur här må anföras följande.

Då 1925 års riksdag fattade sitt beslut att ställa ett årligt belopp av 50,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter vederbörande myndigheters hörande användas dels, där så befunnas lämpligast, för bestridande av pastoralvård inom armén, dels för de värnpliktigas vård i övrigt, utövad genom förbundet Soldaternas vänner eller eljest, gävos inga närmare direktiv — utöver de nyss anförda — för handhavandet av ifrågavarande anslag. Ett flertal framställningar från intresserade personer och sammanslutningar hade emellertid efter hand inkommit till vederbörande myndigheter, och tillåte sig departementet i detta hänseende erinra om följande.

Genom skrivelser till chefen för försvarsdepartementet den 12 juni, den 8 september och den 30 september 1925 hävdade regementspastorernas arbetsutskott den uppfattningen, att det till Kungl. Maj:ts förfogande ställda anslaget borde »användas för att bibehålla regementspastorerna och stödja deras arbete», en önskan, vari jämväl ärkebiskopen enligt påteckning å förstberörda skrivelse instämde. I sistnämnda båda skrivelser framlades en plan för förverkligande av dessa önskemål. Enligt densamma skulle — förutom de å stat upptagna garnisonspastorerna å Karlsborg och i Boden — inalles 26 regementspastorer bibehållas med ett arvode av vardera 1,000 kronor. Med undantag för Stockholm, som skulle erhålla två regementspastorer jämte slottspastorn å Karlberg, skulle en regementspastor avses för varje plats, där truppförband förlagts. För dessa arvoden skulle av anslagna 50,000 kronor åtgå 26,000 kronor. Det återstående beloppet borde enligt arbetsutskottets mening delas lika mellan den av regementspastorerna ledda frivilliga soldathemsverksamheten vid lägerplatserna och den övriga frivilliga verksamheten å ifrågavarande område.

Centralstyrelsen för förbundet Soldaternas vänner avgav den 16 november 1925 yttrande i anledning av meranämnda framställningar från regementspastorernas arbetsutskott. Beträffande spörsmålet om anslagets fördelning framhöll centralstyrelsen, under erinran att enligt regementspastorernas förslag 26,000 kronor behövdes för pastoralvården vid hären, att en lika fördelning av återstående 24,000 kronor icke vore motiverad ur vare sig kvantitativ eller kvalitativ synpunkt. Efter en ingående jämförelse ur nyssnämnda synpunkter mellan den verksamhet, som bedrives av regementspastorerna och förbundet Soldaternas vänner, fann centralstyrelsen en sådan delning av anslaget vara berättigad, att sistnämnda förbund erhöle 20,000 kronor såsom bidrag till sin verksamhet.

I en skrivelse till chefen för försvarsdepartementet, dagtecknad den 8 april 1926, hade centralstyrelsen för samma förbund meddelat, att förbundet Solda-

ternas vänners konferens den 20 mars 1926 beslutat giva uttryck åt den mening, att av anslaget å 50,000 kronor minst 24,000 kronor borde tillerkännas förbundet.

Från regementspastorernas arbetsutskott inkom därefter ännu en till chefen för försvarsdepartementet riktad framställning. I skrivelsen, vilken dagtecknats den 26 maj 1926, föreslogs, att av de medel, som eventuellt under avvecklingen av den nuvarande militärpastorsorganisationen och sedermera, när en ny dylik blivit fast, ju borde uppstå, sedan ersättning utgått till 26 regementspastorer, vartill antalet för det dåvarande antoges komma att uppgå, $\frac{1}{6}$ (4,000 kronor) ansloges till den av regementspastorerna ledda och $\frac{5}{6}$ (20,000 kronor) till den av Soldaternas vänner utövade verksamheten.

Följande framställningar, avseende önskemål av mera begränsad omfattning, hade därjämte inkommit:

från styrelsen för soldathemmet Konung Oscar II:s paviljong i Boden, som i en skrivelse till chefen för försvarsdepartementet den 19 mars 1926 anhållit att för sin verksamhet komma i åtanke vid en förestående fördelning av anslaget för uppehållande av den andliga vården vid armén; och

från chefen för krigsskolan, som i en skrivelse till arméförvaltningens civila departement den 12 juni 1926 hemställt, att nuvarande slottspastorn å Karlberg måtte få även under nästkommande budgetår kvarstå i sin befattning mot åtnjutande av hittillsvarande eller ett till lägst 1,000 kronor för år minskat arvode.

Arméförvaltningens civila departement anförde för egen del, bl. a., följande. Av det föregående framginge, att hela detta ärende föreläge i ett föga utrett skick. Några klara riksdagsdirektiv att hålla sig till funnes icke, och de från olika håll inkomna framställningarna syntes icke hava anvisat utvägar, som utan vidare kunde godtagas.

Det förslag till en definitiv ordning för dispositionen av förevarande anslag, som framkommit från regementspastorernas arbetsutskott och som sedan i princip vunnit kyrkomötets understöd, nämligen att av anslaget 26,000 kronor skulle avses till arvoden åt 26 regementspastorer och återstoden för soldathemsverksamhet o. d., syntes icke stå i god överensstämmelse med 1925 års riksdagsbeslut. Riksdagen biträdde då Kungl. Maj:ts förslag, att några i stat uppförda arvoden icke borde beräknas för upprätthållandet av de nuvarande regements- och slottspastorsbefattningarna. Även om regementspastorernas förslag givits en innebörd, som i någon mån avlägsnade *formella* betänkligheter mot detsamma, kunde dock rättvisligen icke bestridas, att detsamma *i sak* innebure ett återinförande av regementspastorsinstitutionen, och att ett godtagande av förslaget i fråga följaktligen strede mot eller åtminstone skulle vara ägnat att kringgå det av riksdagen i denna fråga fattade beslutet. Här till komme, att förslaget jämväl ur andra synpunkter syntes lämna rum för befogade erinringar. Att tillmäta ett lika stort arvode för exempelvis regementspastorn i Hässleholm, som komme att utöva den andliga vården allenast vid den där förlagda trängkåren, och för regementspastorn i Skövde, som finge samma uppgift vid tre truppförband — Göta trängkår samt Skaraborgs regemente och Livregementets husarer — kunde icke anses vara med rättvisa och billighet förenligt. Över huvud taget syntes det av regementspastorernas arbetsutskott framlagda förslaget mera vara prägladt av omsorg om att å varje förlägningsort hava en regementspastor placerad än av strävan efter, att det av riksdagen anvisade anslaget i någorlunda lika proportion komme de olika truppförbanden till godo.

Civila departementet kunde därför icke tillstyrka, att här berörda förslag komme att tjäna som utgångspunkt för bestämmelser om dispositionen av anslaget.

En lämpligare utväg vore att ställa ett visst anslag till förfogande för varje truppförband. Det finge sedermera ankomma på vederbörande chef att på lämpligaste sätt träffa anordningar för pastoralvården inom honom underlydande förband. Därmed vunnnes en vida större möjlighet att på varje ort ordna denna angelägenhet, med hänsynstagande till lokala förhållanden, till förefintligheten av personligen lämpliga krafter o. d. Därest en summa av 20,000 kronor avsåges för här ifrågavarande ändamål, skulle ett belopp av 500, undantagsvis 600 kronor kunna ställas till förfogande för ett vart av de utom Boden och Karlsborg förlagda truppförbanden ävensom krigsskolan å Karlberg ($39 \times 500 = 19,500$). Återstående del av anslaget eller 30,000 kronor kunde därefter avses för soldathems- och liknande verksamhet. En fördelning av denna summa med 25,000 kronor till förbundet Soldaternas vänner och 5,000 kronor till den av regementspastorerna ledda soldathemsverksamheten skulle tillmötesgå de önskemål, som framförts av representanter för ifrågavarande sammanslutningar och intressen.

Emellertid ville det av riksdagens uttalande synas, som om dess mening varit, att anslaget icke borde fördelas efter en viss allmän schablon utan efter prövning i varje särskilt fall. Riksdagens uttalande, att anslaget kunde användas till pastoralvård, »där så befunnnes lämpligast», gäve i vart fall anledning till antagandet, att en undersökning från dess sida förutsatts, huruvida i det enskilda fallet den andliga vården vid ett truppförband bäst främjades genom anslag för pastoralvård eller genom anslag till soldathems- eller liknande verksamhet. En sådan undersökning saknade civila departementet möjlighet att verkställa, och finge departementet därför ansluta sig till det från flera håll framkomna förslaget, att en utredning i berörda hänseende genom särskilda sakkunniga komme till stånd, innan en mera definitiv ordning för anslagets disposition fastställdes. Därvid borde givetvis de av regementspastorernas arbetsutskott m. fl. framförda synpunkter och önskemål beträffande utvidgning av soldathemsverksamheten och viss omläggning av den andliga vården, så att kulturella synpunkter därvid starkare bleve företrädda, o. d. komma under omprövning.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställde civila departementet, att Kungl. Maj:t ville åt särskilda sakkunniga uppdraga att utreda frågan om den framtida dispositionen av det anslag till befrämjande av den andliga vården inom armén, som av riksdagen kunde komma att anvisas;

att Kungl. Maj:t ville utfärda föreskrift därom, att de militära kyrkoförsamlingarna skulle upphöra med utgången av år 1926 eller, därest de av riksdagen beslutade truppförbandsindragningarna skulle komma att äga rum vid 1927 års utgång eller senare, med utgången av år 1927; samt

att det av riksdagen för budgetåret 1926—1927 anvisade reservationsanslaget av 50,000 kronor till befrämjande av den andliga vården inom armén måtte disponeras i enlighet med av departementet avgivet förslag.

*Kungl.
Maj:t:s brev
den 4 sep-
tember 1926
ang. dispo-
sition för
budgetåret
1926—1927
av anslaget
till befräm-
jande av den
andliga
vården vid
armén.*

Genom förenämnda brev den 4 september 1926, enligt vilket chefen för försvarsdepartementet bemyndigades att tillkalla de sakkunniga, meddelade Kungl. Maj:t tillika föreskrifter rörande fördelning av ifrågavarande anslag å 50,000 kronor för budgetåret 1926—1927 i huvudsaklig överensstämmelse med vad arméförvaltningens civila departement härutinnan föreslagit. Förutom anvisande av arvoden för uppehållande av pastoralvården vid krigsskolan och vid arméns truppförband under tiden från och med den 1 november 1926, då dittills gällande stater för slotts- och regementspastorer upphörde att gälla, till och med den 30 juni 1927 med skilda belopp, beroende av, huruvida truppförbanden bildade egna kyrkoförsamlingar eller ej, tilldelade Kungl. Maj:t understöd dels åt centralstyrelsen för förbundet Soldaternas vänner med 18,000 kronor, därav högst 8,000 kronor finge användas till bestridande av organisa-

tionskostnader för den av centralstyrelsen ledda frivilliga soldathemsverksamheten, dels ock åt de olika truppförbandens egen soldathemsverksamhet, att fördelas av arméförvaltningens civila departement. Härjämte föreskrev Kungl. Maj:t beträffande användningen av anvisade medel för pastoralvård vid de truppförband, som icke bildade särskilda kyrkoförsamlingar, att det skulle åligga vederbörande chef att ordna ifrågavarande angelägenhet på sätt lämpligast befunes.

Jämlikt beslut den 22 oktober 1926 entledigade Kungl. Maj:t från innehavda förordnanden dels från och med den 1 november 1926 slottspastorn vid krigsskolan och regementspastorerna vid de 27 truppförband vid armén, med undantag av Livregementets dragoner, vilka icke bilda egna kyrkoförsamlingar, dels ock från och med den 1 januari 1927 regementspastorn vid Bohusläns regemente. För budgetåret 1925—1926 gällande stater, å vilka slotts- och regementspastorsbeställningarna voro uppförda, upphörde, som förut angivits, att gälla den 1 november 1926. Det ansågs emellertid lämpligt att icke samtidigt entlediga regementspastorerna vid de truppförband, vilka bilda egna kyrkoförsamlingar, med hänsyn till det arbete med kyrkobokföring, som ålåg dessa regementspastorer. Vid fördelningen för budgetåret 1926—1927 av anslaget till befrämjande av den andliga vården vid armén tilldelades ock sistnämnda truppförband större andelar av anslaget än övriga truppförband.

I motsats mot övriga regementspastorer, som innehade konstitutorial, är regementspastorn vid Livregementets dragoner medelst fullmakt den 5 juni 1901 utnämnd till innehavande befattning, varför han vid fördelningen av ovan nämnda statsanslag bibehölls vid förut till honom utgående årsarvode av 1,170 kronor.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 4 juni 1926 införlivades Bohusläns regementes militärförsamling den 1 januari 1927 med vederbörande territoriella församling. Beträffande tidpunkten för upphörande av övriga kyrkoförsamlingar vid armén har Kungl. Maj:t genom beslut den 11 mars 1927 förordnat, att desamma skola upphöra från och med den 1 maj 1927, varjämte Kungl. Maj:t i sammanhang härmed, bl. a., ålagt vederbörande regementspastor att intill den tidpunkt, som framdeles komme att av Kungl. Maj:t bestämmas för upphörande av meddelat förordnande å regementspastorsbefattningen, utföra de göromål, vilka föranleddes av överförande till territoriella församlingar av medlemmarna i dessa militärförsamlingar eller eljest påkallades i anledning av militärförsamlings upphörande.

Som ovan nämnts, innefattar de sakkunnigas uppdrag att verkställa utredning och inkomma med förslag beträffande den framtida dispositionen av det anslag till befrämjande av den andliga vården vid armén, som av riksdagen kan komma att anvisas.

Det belopp, som riksdagen för ifrågavarande ändamål beviljat och Kungl. Maj:t fördelat för budgetåret 1926—1927, utgör, såsom förut angivits, 50,000 kronor, och Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1927—1928 föreslagit, att enahanda belopp måtte i riksstaten uppföras såsom ordinarie anslag för ändamålet. Såsom medel, anslagna för samma ändamål, böra ock räknas de å stat uppförda arvoden, som tillkomma garnisonspastorerna å Karlsborg och i Boden, utgörande respektive 3,000 och 4,200 kronor. Enligt den av 1925 års riksdag antagna härordningen skola 2 truppförband vara förlagda å den förra och 5 truppförband å den senare platsen.

Därutinnan skiljer sig de sakkunnigas uppdrag, jämfört med det uppdrag, som lämnades förut omförmälda sakkunniga, vilka avgåvo betänkande i ämnet år 1921 och hade att verkställa utredning rörande den andliga vården vid krigsmakten, att nu ifrågavarande utredning avser allenast tillgodoseende av denna vård vid armén, för vilket ändamål riksdagen beviljat förenämnda anslag.

Kungl. Maj:ts beslut den 22 oktober 1926 ang. entledigande av vissa regementspastorer.

Kungl. Maj:ts beslut den 4 juni 1926 och den 11 mars 1927 ang. upphörande av kyrkoförsamlingar vid armén.

De sakkunnigas uppdrag.

Vad flottan vidkommer är, i likhet med förhållandet å garnisonsorterna Karlsborg och Boden, vid flottans stationer i Karlskrona och Stockholm sörjt för den andliga vården därutinnan, att i gällande stat finnas upptagna befattningar såsom amiralitetspastorer och amiralitetspredikanter. Vid andra mera stationära förläggningar av flottan, såsom exempelvis å Hårsfjärden i Stockholms skärgård, är däremot ej sörjt för sådan vård i vidare mån, än att ett enskilt förbund, Soldaternas vänner, under senare år anvisat medel härför. Vid kustartilleriets båda truppförband, Vaxholms och Karlskrona kustartilleriregementen, voro till den 1 november 1926 anställda regementspastor, respektive fästningspredikant. Då vid flottans station i Karlskrona finnas anställda prästmän, synes den andliga vården vid sistnämnda kustartilleriregemente kunna uppehållas allt fortfarande. Vad det till Rindön mitt emot Vaxholm förlagda Vaxholms kustartilleriregemente angår, hava de sakkunniga, som i sitt förslag till fördelning av ifrågavarande statsanslag upptagit visst belopp för pastoral och kulturell vård vid truppförband förlagda i Vaxholm och å Rindön (Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani och fästningskompanier ur infanteriet), ansett, att dessa medel jämväl skulle kunna komma personalen vid Vaxholms kustartilleriregemente till godo. Däremot finnes ej något statsanslag för befrämjande av den andliga vården vid det enligt 1925 års försvarsorganisation nytillkomna truppslaget, flygvapnet med fyra flygkårer och en särskild flygskola. Givetvis bör det, enligt de sakkunnigas mening, sörjas för andlig vård jämväl vid detta truppslag. Då denna fråga ej ligger inom ramen för deras uppdrag, hava de sakkunniga endast ansett sig böra påpeka sagda förhållande och med hänsyn därtill framhålla önskvärdheten av, att medel här för anvisas.

En annan inskränkning i de sakkunnigas uppdrag kan sägas ligga däri, att, då förevarande statsanslag avses att utgå i fredstid, utredningen icke kan innefatta förslag till handhavande av den andliga vården vid armén vid mobilisering och under krig. De sakkunniga hava dock, med hänsyn till den icke minst under det senaste världskriget ådagalagda betydelsen av, att vid krigstillfälle allt är väl ordnat i detta avseende, i det av dem upprättade förslag till bestämmelser rörande denna vård i fredstid hänvisat till ett organ, som skulle utarbета plan och närmare instruktioner för samma vård vid mobilisering och under krig.

Såsom arméförvaltningens civila departement erinrat, gåvos, då riksdagen år 1925 beslöt att ställa ifrågavarande anslag till Kungl. Maj:ts förfogande, icke några andra direktiv för anslaget användning, än att detsamma skulle användas »dels, där så befunnes lämpligast, för bestridande av pastoralvård inom armén, dels för de värnpliktigas andliga vård i övrigt, utövad genom förbundet Soldaternas vänner eller eljest».

Som av de sakkunnigas förslag till bestämmelser rörande den andliga vården vid armén framgår, hava de sakkunniga, som ansett den andliga vården åsyfta åtgärder för tillgodoseende av religiös uppbyggelse och etisk fostran samt främjande av intresset för kunskaper och bildning, i överensstämmelse härmed i sitt förslag till fördelning av härför tillgängliga statsmedel upptagit belopp för såväl pastoral som kulturell vård vid de olika truppförbanden.

De sakkunniga anse, att denna vård givetvis bör komma såväl värnpliktiga som ock all annan vid ett truppförband tjänstgörande personal till godo. Vidare böra enligt de sakkunnigas mening medel för ifrågavarande ändamål ställas till varje truppförbands förfogande, dock med tagen hänsyn, såsom i den av de sakkunniga avgivna speciella motiveringen närmare angives, till å olika platser rådande särskilda förhållanden. I avseende härå hava de sakkunniga, såsom av § 3 mom. 5 a) i de sakkunnigas förslag till bestämmelser rörande den

andliga vården vid armén framgår, föreslagit, att visst där omnämnt organ skulle pröva, huruvida, utan utseende av särskild militärpastor, den andliga vården vid ett truppförband skulle med fördel kunna inordnas i förlägningsplatsens civila församlings- och gudstjänstliv, men av skäl, som i den speciella motiveringen till samma moment närmare angivas, hava de sakkunniga antagit, att sådan anordning knappast annat än undantagsvis skulle visa sig ändamålsenlig. Vid förslaget till fördelning av medlen har därför förutsatts, att militärpastor utses.

De sakkunniga hava jämväl ansett, dels att handhavandet av den andliga vården kan å orter, där två eller flera truppförband äro förlagda, ske under gemensam ledning och med anlitande av gemensamma krafter, dels ock att något högre anslag erfordras för truppförband, som hava eget soldathem till sitt förfogande.

Beträffande det lämpligaste sättet för ordnandet av soldathemsverksamheten vid truppförbanden tillåta sig de sakkunniga att härom hänvisa till följande uttalande i första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 11 vid 1918 års riksdag:

»Såsom av utskottet ovan uttalats, är uti ifrågavarande hänseende ett ändamålsenligt organiserande av soldathemsverksamheten av synnerlig vikt. Förutsättningen för att denna verksamhet skall bliva fruktbringande synes vara, att vid densamma icke förekommer någon strid om eller propaganda för olika religiösa åskådningar eller därmed sammanhängande agitation. Resultatet av verksamheten beror givetvis i hög grad på den personliga ledningen. De, som skola vara ledare av berörda verksamhet, måste förstå att, med undvikande av allt, som kan splittra och söndra, inrikta sina strävanden på att densamma enar, värmer och stärker de unga. Detta bör vara grundtonen i de många förädlade uppgifter, vilka soldathemmen avse att främja. Av vikt är, att uppgiften icke fattas för snävt.

I soldathemmen bör med beaktande av de synpunkter utskottet ovan framhållit, så ofta tid och omständigheter det medgiva, anordnas uppläsningar, föredrag, musikaftnar och dylikt. Ett med omsorg valt bibliotek bör stå till de värnpliktigas förfogande.

I detta sammanhang bör framhållas, att soldaterna icke på fritid böra kommanderas till exempelvis de föredrag, som förekomma i soldathemmen — — —

Klart är, att, därest soldathemmen, som hittills tillkommit genom enskild offervillighet, skola kunna utvecklas och förökas i antal, staten bör giva dem ekonomiskt understöd.»

Det organ, som f. n. i vidsträcktaste omfattning utövar frivillig verksamhet inom ifrågavarande område, är det förutnämnda, av riksdagen år 1925 angivna förbundet Soldaternas vänner. Av den utav centralstyrelsen för detta förbund senast utgivna årsberättelsen inhämtas, vilka sammanslutningar för detta ändamål och soldathem, som finnas i riket. Dessa upptagas här:

A. Sammanslutningar tillhörande förbundet Soldaternas vänner.

Inom I. arméfördelningsområdet.

Blekinge Missionssällskaps soldathem, Karlskrona.

K. F. U. M:s i Karlskrona soldatmission.

Kronobergs läns missionsförenings soldatmission.

Soldaternas vänner i Halmstad.

Soldaternas vänner i Skåne.
 Hälsingborgs soldatmission.
 K. F. U. M:s i Landskrona soldatmission.
 K. F. U. M:s i Kristianstad soldatmission.
 K. ungdomsföreningen Betels i Hässleholm soldatmission.

Inom II. arméfördelningsområdet.

Soldaternas vänner inom Linköpings stift.
 Militärkommittén inom Norrköpings K. F. U. M.
 Svenska alliansmissionens ungdomsförbunds soldatmission.
 Soldaternas vänner i Eksjö.

Inom III. arméfördelningsområdet.

Soldaternas vänner i Vänersborg.
 Soldaternas vänner i Borås.
 Soldaternas vänner i Skövde.
 Västergötlands missionsförenings soldatmission.
 Ynglingaföreningen Libanons i Göteborg soldatmission i Göteborg.
 Ynglingaföreningen Libanons i Göteborg soldatmission i Uddevalla.
 Soldaternas vänner vid Nya Varvet.

Inom IV. arméfördelningsområdet.

Soldaternas vänner i Stockholm.
 Soldaternas vänner inom Örebro län.
 Soldaternas vänner i Södermanland.
 Stiftelsen Oscar Fredriksborgs soldathem.

Inom V. arméfördelningsområdet.

Upplands Ansgarieförbunds soldatmission.
 Dalarnas Ansgarieförenings soldatmission.
 Västmanlands Ansgarieförenings soldatmission.
 Soldaternas vänner i Värmland.

Inom VI. arméfördelningsområdet.

K. F. U. M:s i Gävle soldatmission.
 Soldaternas vänner inom Västerbottens län.
 Västerbottens läns luterska soldatmission i Umeå.
 K. F. U. M:s i Östersund soldatmission.
 Ångermanlands frikyrkliga ungdomsförbunds soldatmission.

Inom Bodens trupper.

Svenska Missionsförbundets soldatmission i Boden.

Inom Gotlands trupper.

Gotlands soldatmissionssällskap.

B. Truppförbandens egna soldathem.

Inom I. arméfördelningsområdet.

Karlskrona grenadjärregementets soldathem.
 Södra skånska infanteriregementets soldathem.

Inom II. arméfördelningsområdet.

Jönköpings regementes soldathem.

Inom III. arméfördelningsområdet.

Skövde soldathem.

Älvsborgs regementes soldathem.

Bohusläns regementes soldathem.

Karlsborgs garnisons soldathem.

Inom IV. arméfördelningsområdet.

Södermanlands regementes soldathem.

Svea trängkårs soldathem.

Inom V. arméfördelningsområdet.

Västmanlands regementes soldathem.

Inom VI. arméfördelningsområdet.

Hälsinge regementes soldathem.

Jämtlands fältjägerregementes soldathem.

Inom Bodens trupper.

Konung Oscar II:s paviljong.

**C. Sammanslutningar, från truppförbanden fristående och förbundet
Soldaternas vänner icke tillhörande.**

Inom I. arméfördelningsområdet.

Bibeltrogna vänners soldatmission i Karlskrona.

K. F. U. M:s i Ystad soldatmission.

Skånes Missionssällskaps soldatmission, Ystad.

Inom III. arméfördelningsområdet.

Karlsborgs missionsförenings soldatmission.

Inom VI. arméfördelningsområdet.

Härnösands stiftsråd.

Ångermanlands Kristliga ungdomsförbund.

Av samtliga de under avdelning A upptagna sammanslutningar med undantag för Soldaternas vänner inom Västerbottens län hava soldathem anordnats å de olika förläggningssorterna.

Beträffande uppkomst, utveckling, mål och arbetsmetoder för förbundet *Soldaternas vänner* må här anföras följande ur en av förbundets centralstyrelse till chefen för försvarsdepartementet den 16 november 1925 avläten skrivelse:

»År 1877 inrättades det första Soldathemmet, nämligen det i Stockholm. Efter hand följdes exemplet, så att efter 20 år funnos dylika Hem på om-

kring 20 övningsplatser inom riket. F. n. bedrives soldathemsverksamhet av 34 organisationer.

År 1899 slöto sig då befintliga organisationer samman till Förbundet Soldaternas Vänner under ledning av en centralstyrelse.

Verksamhetens huvudmål är att medverka till skapandet och vidmakthållandet hos soldaten av sedlig kraft, vars befintlighet har avgörande betydelse för lösandet av krigsmaktens uppgift.

Arbetsmetoderna äro:

under fredsförhållanden: i »Soldathemmet» erbjudes soldaten något av ett hems förmåner, dessutom tillfälle att åhöra religiösa, sedlighets-, nykterhets- och andra kulturella föredrag, att tillgodogöra sig ett gott och omväxlande biblioteks möjligheter, skriva brev, musicera, öva stilla kamratligt umgänge, intaga förfriskning, förvara sina civila kläder. Soldathemsföreståndarens personlighet är förnämsta faktorn i Hemmets verksamhet.»

Centralstyrelsens verksamhet fullföljes enligt en plan, som vunnit Kungl. Maj:ts godkännande genom brev den 24 mars 1916.

Vad beträffar verksamheten vid *truppförbandens egna soldathem*, har den genomgående en kyrkligt-kulturell karaktär. Här hållas gudstjänster och andaktsstunder samt föreläsningar och föredrag i religiösa, etiska, fosterländska och allmänt kulturella ämnen. Här anordnas soldat- och familjeaftnar samt andra samkväm med anföranden, sång och musik, uppläsningar o. d., ofta med fri förplägnad. Studiecirklar hava flerstädes kommit till stånd. Böcker, tidningar och tidskrifter samt sällskapsspel tillhandahållas. Härigenom och genom upplåtande av skrivrum med fri tillgång till alla skrivmaterialier, men främst genom den direkta och indirekta andliga fostran från de ledande personliga krafternas sida hava dessa hem, belägna som de äro inom själva kasernområdet, visat sig vara av stor betydelse.

Vad slutligen beträffar det av de sakkunniga avgivna förslag till fördelning av ifrågavarande statsanslag, vilket förslag åtföljes av en översikt, utvisande de föreslagna beloppen å de orter, där två eller flera truppförband komma att bli förlagda, bör bemärkas, att detta förslag är uppgjort dels under förutsättning, att det anslag för ifrågavarande ändamål, som må komma att av innevarande års riksdag beviljas för budgetåret 1927—1928, uppgår till samma belopp som för innevarande budgetår, eller 50,000 kronor, dels ock under förutsättning att arméns truppförband vid ingången av förstnämnda budgetår den 1 juli 1927 i avseende å antal och förläggningsorter överensstämma med 1925 års härordning. Då emellertid de truppförband, som enligt densamma skola indragas, komma att fortvara ytterligare ett halvt år eller till den 1 januari 1928, vilja de sakkunniga framhålla, att handhavandet av den andliga vården vid dessa truppförband, med undantag för de till Karlsborg, Boden och Rindön förlagda samt Smålands artilleriregemente, som ersättes av Arméartilleriregementet, under sistnämnda tid kommer att erfordra medel utöver det av de sakkunniga beräknade anslaget till ett belopp av enligt de sakkunnigas beräkningsgrunder¹ omkring 5,000 kronor. För tillgodoseende av detta behov föreslå de sakkunniga, att medel härför måtte av Kungl. Maj:t anvisas, och vilja i detta sammanhang erinra, att av det utav riksdagen för innevarande budgetår beviljade anslaget för befrämjande av den andliga vården vid armén å 50,000 kronor Kungl. Maj:t genom förenämnda brev den 4 september 1926 anvisat 44,516 kronor 67 öre, varför, därest annan ytterligare anvisning icke göres å detta anslag under budgetåret än för beredande av arvode, beräknat efter 1,170 kronor för år, under tiden den 1 november 1926—den 30 juni 1927 med 780 kronor åt regementspastorn vid Livregementets dragoner, å anslaget

¹ Angivna å sid. 34 och 35.

skulle vid budgetårets utgång förefinnas en behållning av 4,703 kronor 33 öre. Detta belopp anse de sakkunniga vara till fyllest för tillgodoseende av förenämnda behov under nästkommande budgetår vid de truppförband, som äro avsedda att indragas den 1 januari 1928.

Ät verksamheten vid truppförbandens egna soldathem hava de sakkunniga tyvärr icke kunnat föreslå ett större anslag än 100 kronor såsom tillägg till avlöningen för militärpastor vid förläggning, där dylikt soldathem finnes. Ett större anslag är emellertid önskvärt särskilt med hänsyn till möjlighet att erhålla kvalificerade föredragshållare. Över huvud vilja de sakkunniga betona, att med den vikt, de ansett sig böra lägga vid den *kulturella* sidan av den andliga vården vid armén, det synes vara önskvärt, att någon ökning av det till denna vård beviljade anslaget för framtiden komme till stånd för att garantera utförandet av det kulturella program, som angivits i § 12 av de sakkunnigas förslag till bestämmelser rörande den andliga vården vid armén, särskilt i avseende på såvitt möjligt regelbunden föreläsningsverksamhet varje vecka.

I. Förslag

till bestämmelser rörande den andliga vården vid armén.

§ 1.

Den andliga vården vid armén åsyftar åtgärder för tillgodoseende av religiös uppbyggelse och etisk fostran samt främjande av intresset för kunskaper och bildning.

§ 2.

Denna vård handhaves i samverkan med vederbörande militära befäl dels av därtill särskilt utsedda personer, dels ock av frivilliga lämpliga krafter, som organiserats för detta ändamål.

§ 3.

1. Ordnandet av den andliga vården vid armén ombesörjes närmast inom varje regemente (kår) — med i mom. 2 nämnt undantag — av ett råd, truppförbandsrådet för den andliga vården, bestående av truppförbandets chef såsom ordförande samt två andra för ett år valda medlemmar, utsedda den ene av det domkapitel, inom vars stiftsområde truppförbandet är förlagt — beträffande i Stockholm förlagda truppförband av Stockholms stads konsistorium — och den andre av det organ för frivillig verksamhet för denna vård, som anges i § 5.

Därest två eller flera truppförband äro förlagda på samma förläggningssort, kan, om så befinnes lämpligt, rådet vara gemensamt för dessa truppförband och skall i så fall utgöras av cheferna för respektive truppförband samt två på sätt ovan angivits valda medlemmar. Den till tjänsteställningen främste truppförbandschefen tjänstgör därvid såsom ordförande.

2. Ledningen av den andliga vården vid de till Boden och Karlsborg förlagda truppförbanden tillkommer garnisonspastorer.

3. Vid förläggningsplatser för sådana värnpliktiga, som på grund av samvetsbetänkligheter i stället för tjänstgöring vid krigsmakten utföra civilt arbete för statens räkning, bör arbetsledningen, i samråd med vederbörande pastorsämbete eller med föreståndare för annan å platsen verkande religiös organisation än svenska kyrkan, söka vidtaga lämpliga åtgärder för ordnandet av den andliga vården.

4. Den andliga vården vid krigsskolan ombesörjes på sätt i mom. 1 sägs, därvid vad som stadgats angående truppförbandschef i tillämpliga delar gäller krigsskolans chef.

5. Truppförbandsrådet åligger:

a) att efter överbägande av föreliggande förhållanden avgöra, huruvida militärpastor bör utses eller pastoralvården vid truppförband med fördel kan inordnas i förlägningsplatsens civila församlings- och gudstjänstliv, och, därest sistnämnda anordning möjligen skulle befinnas ändamålsenlig, vidtaga nödiga åtgärder härför;

b) därest sådan anordning icke befinnes ändamålsenlig, för en tid av ett år i sänder utse militärpastor, som skall handhava den andliga vården vid truppförbandet eller å ort, där två eller flera truppförband äro förlagda, om så anses lämpligt, vid två eller flera truppförband gemensamt;

c) att för varje kalenderår på grundval av vad i § 8 är stadgat angående militärpastors åligganden upprätta plan för den andliga vården vid truppförbandet; samt

d) att årligen före april månads utgång till det i § 5 omnämnda centralrådet avlämna redogörelse för ifrågavarande verksamhet vid respektive truppförband under nästföregående kalenderår ävensom uppgift å de penningmedel, som anses erforderliga för verksamhetens bedrivande under närmast följande budgetår.

6. I fråga om vad åligger truppförbandsråd i egenskap av föreläsnings- och biblioteksstyrelse stadgas i § 12.

§ 4.

Vad i dessa bestämmelser stadgas i fråga om militärpastor och dennes åligganden gäller i tillämpliga delar den, som utövar pastoralvården vid truppförband på sätt anges i § 3 mom. 5 a).

§ 5.

För befrämjande av den enhetlighet inom ifrågavarande verksamhet, som utan intrång på en ändamålsenlig självständighet vid de olika truppförbanden måste anses önskvärd, utser Kungl. Maj:t för fem år i sänder ett centralråd för den andliga vården vid armén, bestående av en officer eller förutvarande officer, en präst i svenska kyrkan, en representant för frivillig verksamhet för nämnda vård samt två andra sakkunniga personer. Kungl. Maj:t utser en av centralrådets medlemmar att vara ordförande.

Centralrådet sammanträder, när ordföranden så anser erforderligt.

Centralrådet åligger:

a) att utöva överinseendet över den andliga vården vid armén, främja densamma ändamålsenliga utveckling och i sådant syfte till Kungl. Maj:t avläta de framställningar, som må finnas av omständigheterna påkallade;

b) att avgiva yttrande i frågor, som av Kungl. Maj:t hänvisas till centralrådet;

c) att varje år före juni månads utgång till Kungl. Maj:t dels med stöd av de från truppförbandsråden inkomna redogörelser för ifrågavarande verksamhet avgiva berättelse rörande den andliga vården vid armén under senaste kalenderåret, dels ock inkomma med förslag till fördelning för nästföljande

budgetår av de för främjande av nämnda vård anvisade medel ävensom med framställning om anvisande av medel för därpå följande budgetår;

d) att bestämma det organ för frivillig verksamhet för andlig vård vid armén, vilket har att utse medlem i truppförbandsråden; samt

e) att efter samråd med chefen för generalstabens utarbete och till Kungl. Maj:t överlämna plan och närmare instruktioner för den andliga vården vid armén vid mobilisering och under krig.

Ersättning åt centralrådets medlemmar utgår enligt grunderna i kungörelsen den 29 augusti 1921 med vissa bestämmelser angående kommittéer.

§ 6.

Till militärpastor utses präst i svenska kyrkan, eller, där så befinnes önskvärt, annan person, vilkens bildningsgrad och personliga egenskaper anses göra honom särskilt lämplig för sådan uppgift.

Vid utseende av militärpastor skall avseende i främsta rummet fästas vid andlig mognad och sedligt allvar samt sådana egenskaper och insikter i övrigt, som erfordras för ett framgångsrikt utövande av denna verksamhet.

Härjämte erfordras för den, som utses till militärpastor, att hava uppnått en levnadsålder av 25 samt att icke hava överskridit 55 år ävensom att hava såsom vapenför fullgjort stadgad värnpliktstjänstgöring och jämlikt av läkare utfärdat intyg vara i besittning av den fysiska spänstighet, som militärlivet förutsätter. Därest truppförbandsråd i särskilt fall så finner önskvärt, kan dock militärpastor tillåtas kvarstå jämväl efter fyllda 55 år.

§ 7.

Militärpastor står under omedelbart befäl av vederbörande truppförbandschef.

§ 8.

1. Militärpastor åligger:

att förrätta gudstjänster samt anordna och leda andaktsstunder;

att på anmodan utföra eller, därest han icke är präst i svenska kyrkan, enligt truppförbandsrådets anvisning vid behov hänvisa till utövare av kyrkliga förrättningar;

att i samförstånd med vederbörande läkare och befäl besöka sjukvårds- och arrestlokaler samt ombesörja, att lämpliga skrifter finnas tillgängliga därstädes;

att i övrigt vid lämpliga tillfällen och på lämpligt sätt söka träda i närmare personlig beröring med den enskilde;

att å tid och rum, som meddelas å regementsorder, hava mottagning;

att, där omständigheterna sådant föranleda och vederbörande befäl det medgiver, följa eller besöka trupp under övning utom förlägningsorten;

att leda verksamheten i till truppförband hörande soldathem;

att medverka i föreläsnings-, biblioteks- och övrig bildningsverksamhet ävensom på allt sätt söka främja densamma; samt

att främja sång- och musikövningar samt anordnande av samkväm och underhållningar för vederkvickelse och sund förströrelse ävensom övriga åtgärder, som avse att bereda manskapet tillfälle att på ett nyttigt och angenämt sätt tillbringa sin fritid.

Militärpastor bör vid utövandet av sin verksamhet vinnlägga sig om ett enkelt och väckande framställningssätt samt undvika framhävande av stridiga meningar i konfessionella och politiska frågor.

2. Vad i mom. 1 sägs om militärpastor gäller i tillämpliga delar även om garnisonspastor.

§ 9.

Militärpastor må äga att i samråd med vederbörande truppförbandschef utse erforderligt antal värnpliktiga eller stamanställda, vilka äro därtill lämpliga och villiga, att efter militärpastors anvisningar biträda honom i hans verksamhet.

De i den andliga vården sålunda biträdande må, därest så befinnes önskvärt, åtnjuta den lättnad i tjänstgöring, som enligt truppförbandschefens beprövande kan medgivas utan att inverka menligt på deras militära utbildning.

Vid den andliga vården må, där så lämpligen ske kan, medverkan i övrigt av inom truppförbandet tillgängliga krafter äga rum.

§ 10.

1. En kort gudstjänst hålles vid truppförband, där militärpastor är utsedd, de sön- och helgdagar, som vederbörande chef bestämmer, i regel minst två gånger i månaden.

Befrielse från närvaro vid gudstjänst beviljas den, som till följd av sin religiösa åskådning anhåller därom.

Personalen vid truppförband, såväl befäl som meniga, skall närvara vid gudstjänst i den omfattning, som truppförbandets chef prövar lämpligt.

2. Korum förrättas i regel dagligen med truppförband i dess helhet eller så stora underavdelningar därav, som lämpligen kan ske. Korum må dock icke hållas, därest ej officer eller underofficer är närvarande och förvissat sig om, att lämplig förrättare finnes tillstädes.

Ingen må mot sin önskan beordras att vid korum förrätta bön eller leda sång.

§ 11.

1. Den frivilliga verksamheten för andlig vård vid armén må bedrivas enligt av vederbörande organisation för denna verksamhet fastställda grunder.

2. Militärpastor och de i § 2 omförmälda frivilliga krafterna må vinnlägga sig om ett ändamålsenligt samarbete i syfte att göra den andliga vården vid armén i möjligaste mån verkningsfull.

3. Militärpastor må vid fullgörandet av sina åligganden, i den mån så befinnes lämpligt och möjligt, anlita biträde av föreståndare för soldathem. Denne må därvid ställa sig militärpastors anvisningar till efterrättelse.

Beträffande verksamheten i annat soldathem, än som angives i § 8, må militärpastor å sin sida medverka i den omfattning, förhållandena betinga och medgiva.

§ 12.

1. Bildningsverksamheten vid varje truppförband utövas medelst anordnande av föreläsningar och musikunderhållningar, uppmuntrande av på frivillig väg anordnade studiecirkelar samt upprättande och vidmakthållande av bibliotek ävensom på annat lämpligt sätt.

Plan för denna verksamhet uppgöres för varje år av truppförbandsrådet i egenskap av föreläsnings- och biblioteksstyrelse, förstärkt, där så lämpligen ske kan, med en av underofficerskåren och en av manskapet utsedd representant. Vid truppförband, där särskild föreläsnings- och biblioteksorganisation genom befälets eller manskapets egen försorg bildats och själv upprättat sådan plan, äger truppförbandsrådet att pröva och godkänna planen.

Truppförbandsrådet utser lämplig person att ombesörja föreläsnings- och annan i detta mom. nämnd bildningsverksamhet samt öva tillsyn över bibliotek.

2. De för truppförbandsråd i mom. 1 angivna åligganden tillkomma vid de till Boden och Karlsborg förlagda truppförbanden en av kommendanten i Boden, respektive den till tjänsteställningen främste truppförbandschefen å sistnämnda plats utsedd föreläsnings- och biblioteksstyrelse.

3. Där så ske kan, bör föreläsning hållas en gång varje vecka på tid, som möjliggör personalens närvaro i större utsträckning.

Föreläsningarna, som ej böra överskrida en timmes tid, skola avse väckande av intresse för kunskaper och bildning, främjande av kärlek till hembygd och fosterland, sinne för fred och samförstånd mellan folken samt framhållande av betydelsen utav hälsovård, nykterhet, sedlig hållning och ansvars känsla. De böra vara hållna i lättfattlig och intresseväckande form och så vitt möjligt åtföljas av anvisningar på lämplig litteratur för närmare studium av det behandlade ämnet. I enlighet med gällande föreskrifter för den av staten understödda föreläsningsverksamheten skola alla politiska strider och förhandlingar vara uteslutna.

4. Vid varje truppförband bör finnas ett för personalen tillgängligt bibliotek.

5. Därest till truppförbandsråds eller särskild föreläsnings- och biblioteksstyrelses förfogande för dess verksamhet ställas penningmedel, erhållna genom anslag eller gåvor eller på annat sätt, skall redovisning för dessa medels förvaltning och användning ske i samma ordning, som är stadgad för enskilda lägerkassor vid armén.

II. Förslag

till fördelning av anslaget till befrämjande av den and-
liga vården vid armén . . . . . kronor 50,000:—

Såsom ersättning för pastoralvård vid krigsskolan . . . . . kronor 600:—

Såsom ersättning för pastoral och kulturell vård vid:

Svea livgarde med »Stridsvagnsbat- taljonen»	förlagt i Stockholm	kronor 600:—
Livregementets grenadjärer	» » Örebro . . . . . »	800:—
Livgrenadjärregementet	» » Linköping . . . . . »	700:—
Västgöta-Bohus regemente	» » Uddevalla . . . . . »	900:—
Upplands regemente	» » Uppsala . . . . . »	800:—
Skaraborgs regemente	» » Skövde . . . . . »	600:—
Södermanlands regemente	» » Strängnäs . . . . . »	800:—
Kronobergs regemente (jämte dess detachment i Karlskrona)	» » Växjö . . . . . »	800:—
Smålands regemente	» » Eksjö . . . . . »	700:—
Dalregementet	» » Falun . . . . . »	800:—
Hälsinge regemente	» » Gävle . . . . . »	900:—
Älvsborgs regemente	» » Borås . . . . . »	900:—
Hallands regemente	» » Halmstad . . . . . »	800:—
Västerbottens regemente	» » Umeå . . . . . »	600:—
Värmlands regemente	» » Karlstad . . . . . »	800:—
Jämtlands fältjägarregemente	» » Östersund . . . . . »	700:—
Norra skånska infanteriregementet	» » Kristianstad . . . . . »	600:—
Södra skånska infanteriregementet	» » Ystad o. Revinge . . . . . »	900:—
Västernorrlands regemente	» » Sollefteå . . . . . »	700:—
Gotlands infanterikår	förlagd » Visby . . . . . »	500:—
Livregementets dragoner	förlagt » Stockholm . . . . . »	1,170:— ¹
Livregementets husarer	» » Skövde . . . . . »	500:—
Skånska kavalleriregementet	» » Hälsingborg . . . . . »	800:—
Norrlands dragonregemente	» » Umeå . . . . . »	600:—

Transport kronor 18,570:—

¹ Detta belopp nedsattes till 600 kr., då den nuvarande innehavaren av regementspastorsbefattningen vid detta regemente avgår.

		Transport kronor	18,570:—
Svea artilleriregemente	förlagt i Stockholm . . . »	600:—	
Göta artilleriregemente	» » Göteborg . . . »	800:—	
Vendes artilleriregemente	» » Kristianstad . . »	600:—	
Norrlands artilleriregemente	» » Östersund . . . »	600:—	
Gotlands artillerikår	förlagd » Visby . . . »	500:—	
Arméartilleriregementet	förlagt » Jönköping . . »	900:—	
Svea ingenjörkår	förlagd » Stockholm . . . »	600:—	
Göta ingenjörkår (jämte dess fästningsingenjörkompani i Karlskrona)	» » Eksjö . . . »	500:—	
Fälttelegrafkåren	» » Stockholm . . . »	600:—	
Svea trängkår	» » Linköping . . . »	500:—	
Göta trängkår	» » Skövde . . . »	500:—	
Norrlands trängkår	» » Sollefteå . . . »	500:—	
Skånska trängkåren	» » Hässleholm . . »	600:—	
Första intendenturkompaniet	förlagt » Stockholm . . . »	200:—	
Truppförband förlagda i Vaxholm och å Rindön ¹	»	800:—	
Bidrag till soldathemmet Konung Oscar II:s paviljong i Boden	»	1,000:—	
» » soldathemsverksamhet vid truppförband förlagda å Karlsborg	»	400:—	
» » verksamhet vid ett till truppförband i Karlskrona hörande soldathem	»	200:—	
Till disposition av förbundet Soldaternas vänner eller andra organisationer för andlig vård vid armén	»	20,000:—	
Till disposition av Centralrådet för den andliga vården vid armén	»	1,030:—	
		Summa kronor	50,000:—

¹ Ang. förläggning å Rindön av fästningskompanier ur infanteriet se sid. 12.

Översikt

utvisande de enligt ovan föreslagna belopp å de orter, där två eller flera truppförband komma att bliva förlagda.

Krigsskolan	kronor	600:—
Svea livgarde med »Stridsvagnsbatljonen»	förlagt i Stockholm . . »	600:—
Livregementets dragoner	» » » . . »	1,170:— t. v. (600:—)
Svea artilleriregemente	» » » . . »	600:—
Svea ingenjörkår	förlagd » » . . »	600:—
Fälttelegrafkåren	» » » . . »	600:—
Första intendenturkompaniet	förlagt » » . . »	200:—
		kronor 4,370:— t. v. (3,800:—)
Livgrenadjärregementet	förlagt i Linköping . . kronor	700:—
Svea trängkår	förlagd » » . . »	500:—
		kronor 1,200:—
Skaraborgs regemente	förlagt i Skövde . . . kronor	600:—
Livregementets husarer	» » » . . . »	500:—
Göta trängkår	förlagd » » . . . »	500:—
		kronor 1,600:—
Smålands regemente	förlagt i Eksjö . . . kronor	700:—
Göta ingenjörkår	förlagd » » . . . »	500:—
		kronor 1,200:—
Västerbottens regemente	förlagt i Umeå . . . kronor	600:—
Norrlands dragonregemente	» » » . . . »	600:—
		kronor 1,200:—
Jämtlands fältjägarregemente	förlagt i Östersund . . »	700:—
Norrlands artilleriregemente	» » » . . »	600:—
		kronor 1,300:—
Norra skånska infanteriregementet	förlagt i Kristianstad . kronor	600:—
Vendes artilleriregemente	» » » . . »	600:—
		kronor 1,200:—

Västernorrlands regemente	förlagt i Sollefteå . . .	kronor	700: —
Norrlands trängkår	förlagd » » . . .	»	500: —
		kronor	1,200: —
Gotlands infanterikår	förlagd i Visby . . .	kronor	500: —
Gotlands artillerikår	» » » . . .	»	500: —
		kronor	1,000: —
Truppförband förlagda i Vaxholm och å Rindön . . .		kronor	800: —
Bidrag till soldathemmet Konung Oscar II:s paviljong i Boden		»	1,000: —
» » soldathemsverksamheten vid truppförband förlagda å Karlsborg		»	400: —
» » verksamhet vid ett till truppförband i Karls- krona hörande soldathem		»	200: —

III. Speciell motivering

till de sakkunnigas förslag.

a) Bestämmelser rörande den andliga vården vid armén.

§ 1.

Den definition å begreppet andlig vård för personalen vid ett truppförband, som här ges, kräver icke någon särskild motivering. Angående formerna för den religiösa uppbyggelsen hänvisas till §§ 10 och 11 samt beträffande främjandet av intresset för kunskaper och bildning till vad som närmare omförmåles i § 12. Någon egentlig undervisningsverksamhet inbegripes ej häri, då staten på annat sätt sörjer härför vid truppförbanden genom militära skolor och utbildningskurser och då för övrigt tjänstgöringstiden vid truppförbanden f. n. icke medger vidgad sådan undervisningsverksamhet.

§ 2.

Sedan ett flertal år tillbaka förefinnes i avseende å den andliga vården ett samarbete mellan de kyrkliga krafterna och den fria andliga verksamheten vid armén. Detta samarbete har i flera fall visat sig fruktbärande, vilket bland annat kommit till uttryck i det förhållandet, att den kollekt, som i den svenska kyrkan sedan år 1921 upptagits för främjandet av den andliga vården vid armén, fördelats lika på den av regementspastorerna ledda och den av förbundet Soldaternas vänner utövade verksamheten.

Kungl. Maj:t och riksdag hava bekräftat detta samarbetes faktum och Kungl. Maj:t har givit anvisning å en fastare utformning därav, vilket särskilt framgår av fördelningen av de för budgetåret 1926—1927 beviljade medlen för den andliga vården vid armén.

Även erfarenheterna från utlandet (i synnerhet Amerika) giva vid handen möjligheten av ett gott samarbete på detta område mellan olika denominationer.

De sakkunniga anse sig ock böra framhålla nödvändigheten av att, sedan regementspastorsinstitutionen upphört, ett ändamålsenligt samarbete i detta avseende anordnas mellan vederbörande religiösa och kulturella organ samt den militära ledningen.

§ 3.

Mom. 1.

Då, såsom ovan nämnts, enligt 1925 års härordning någon å stat anställd slotts- och regementspastorspersonal numera icke finnes, har det för de sakkunniga gällt att söka få till stånd ett organ, som vid varje truppförband kunde ordna och hava tillsyn över den andliga vården därstädes med utnyttjande på bästa sätt av de begränsade medel, som numera härför stå till förfogande.

De sakkunniga hava härvid sökt att i möjligaste mån tillmötesgå såväl riksdagens syfte, att ifrågakvarande statsanslag skulle i viss omfattning komma

frivilliga krafter, som arbetade för befrämjande av den andliga vården vid armén, till godo, som ock den av kyrkomötet uttalade meningen, att åt domkapitlen skulle inrymmas behörigt inflytande vid utseende av handhavare utav denna vård.

Med det i denna § framlagda förslaget att vid varje truppförband skulle organiseras ett truppförbandsråd för den andliga vården, bestående av truppförbandets chef såsom ordförande samt två andra valda medlemmar, utsedda den ene av vederbörande domkapitel och den andre av ett organ för frivillig verksamhet för denna vård, hava de sakkunniga ansett garanti given för, att olika synpunkter å ifrågavarande område komma att tillgodoses. Likaledes torde härigenom det här ovan under motiveringen till § 2 framhållna önskemålet om ett gott samarbete mellan olika organisationer bäst uppfyllas.

I detta sammanhang vilja de sakkunniga nämna, att de förutsätta, att till medlemmar av truppförbandsrådet torde komma att utses personer, som äro bosatta å truppförbandets förläggningssort.

De orter, där två eller flera truppförband, tillhörande armén, enligt gällande härordning komma att bliva förlagda, finnas angivna i en till de sakkunnigas förslag till fördelning av ifrågavarande statsanslag fogad översikt. Enligt vad densamma utvisar, komma dessa förläggningsplatser att, förutom Boden och Karlsborg, uppgå till 10 st.

Mom. 2.

De å stat upptagna garnisonspastorerna i Boden och å Karlsborg handhava givetvis ledningen av den andliga vården vid truppförbanden därstädes. Den kulturella vården i övrigt därstädes handhaves på sätt anges i § 12 mom. 2.

Mom. 3.

De i detta moment omnämnda värnpliktiga, som på grund av samvetsbetänkligheter utföra civilt arbete för statens räkning, äro vanligen förlagda i mindre kontingenter å skilda orter å landsbygden. Med hänsyn till att de i hög grad torde rekryteras av frikyrkliga element, hava de sakkunniga ansett lämpligt föreslå, att i fråga om ordnandet av andlig vård vid dessa kontingenter vederbörande arbetsledning bör samråda alternativt med föreståndare för annan å platsen verkande religiös organisation än svenska kyrkan.

Mom. 5.

Av de båda alternativ för det omedelbara handhavandet av pastoralvården vid truppförband, som angivas under punkten a), torde det i andra hand omförmälda, eller att denna vård skulle inordnas i förläggningsplatsens civila församlings- och gudstjänstliv, säkerligen på de flesta ställen komma att medföra stora olägenheter. Dels skulle en sådan anordning förutsätta den större inskränkning i den militära personalens fritid, som marsch till och från samt deltagande uti en långvarigare gudstjänst i församlingens kyrka innebär i jämförelse med beivrande av en kortare akt inom vederbörligt kasernetablissemang. Dels kräver framför allt en militär ungdoms behandling ett för densamma avsett framställningssätt och över huvud taget sådana anordningar, som ej kunna förutsättas vara möjliga, om den militära personalen skulle infinna sig vid vanlig församlingsgudstjänst. Slutligen kan på vissa orter säkerligen utrymmet i kyrkan lägga hinder i vägen i berörda hänseende. Att de sakkunniga det oaktat föreslagit en noggrann prövning av möjligheterna för även detta alternativ, beror framför allt därpå, att tanken framträtt i vissa uttalanden, som gjorts under statsmakternas behandling av ärendet.

Förordnande för en militärpastor har föreslagits skola gälla för ett år i sänder, detta närmast med hänsyn till att ifrågavarande statsanslag årligen underställes riksdagens prövning.

Den plan för den andliga vårdens vid truppförbandet bedrivande, som det skulle åligga truppförbandsrådet att upprätta, bör, liksom den under punkten d) föreskrivna redogörelse, som skall avlämnas till centralrådet, enligt de sakkunnigas mening lämpligen omfatta ett kalenderår, under det att den likaledes i punkten d) omförmälda uppgift å erforderliga penningmedel givetvis bör avse budgetår.

§ 5.

För att i viss mån tillgodose det sedan gammalt framställda önskemålet om inrättande av en central ledning för ifrågavarande verksamhet, dock under enkla former och med undvikande av någon större kostnad, föreslås de sakkunniga tillsättande av ett centralråd, bestående av fem personer. I avseende å sammansättningen av detta råd vilja de sakkunniga framhålla, att de två »andra sakkunniga» personerna kunna väljas jämväl bland underofficerare. Med hänsyn till erforderlig kontinuitet torde centralrådets medlemmar böra utses för en tid av fem år. Därest medlem avgår under femårsperioden, torde ny medlem böra utses för den återstående delen av denna period.

Den bland centralrådets åligganden upptagna befogenheten att utöva överinseendet över den andliga vården vid armén hava de sakkunniga av ekonomiska skäl ej ansett medföra något uppdrag att i sådant syfte företaga inspektionsresor.

De redogörelser, som enligt föreläggande i § 3 årligen före april månads utgång böra avlämnas från truppförbandsråden till centralrådet, skola ligga till grund för den berättelse, som centralrådet har att avgiva till Kungl. Maj:t före juni månads utgång. För att av praktiska skäl bespara centralrådet flera sammanträden under en kort tidrymd, har sistnämnda tidpunkt föreslagits med tanke på, att å samma sammanträde, där berättelsen handlägges, jämväl skulle kunna behandlas såväl förslag till fördelning av statsanslaget för nästföljande budgetår för befrämjande av den andliga vården vid armén, vilket senast i juni månad varit föremål för riksdagens prövning, som ock avlåtande av framställning om anvisande av medel för därpå följande budgetår.

De sakkunniga hava ansett lämpligast, att Kungl. Maj:t, som utser centralrådets medlemmar, i sista hand skulle fastställa centralrådets förslag till fördelning av ifrågavarande anslag, och kunna fördenskill icke instämma i en av kyrkomötet framförd tanke, att fördelningen av de medel, som avsåges för den under kyrklig ledning ställda andliga vården, skulle verkställas genom domkapitlen efter förslag av exempelvis biskopsmötet.

Det under punkten d) omförmälda organ för frivillig verksamhet för andlig vård vid armén bör, såsom av det föregående framgår, för närvarande bliva förbundet Soldaternas vänner såsom varande den enda i vidsträcktare grad verksamma sammanslutningen på detta område.

Såsom de sakkunniga förut angivit, tillhör det ej deras uppdrag att föreslå några bestämmelser för ordnandet av den andliga vården vid armén vid mobilisering och under krig. Då det emellertid ligger stor vikt på, att denna vård i möjligaste grad förberedes redan i fredstid och äger samband med vad som då gäller, hava de sakkunniga under punkten e) anvisat en väg för lösning av denna fråga.

§ 6.

I likhet med 1918 års sakkunniga hava de sakkunniga ansett det icke vara uteslutet, att annan person än präst i svenska kyrkan må kunna, därest särskilda personliga kvalifikationer förefinnas, utses till militärpastor. Där-

vid bör emellertid iakttagas, att den grad av allmänbildning, de sakkunniga anse erforderlig för militärpastor, bör, för att denne skall kunna på ett framgångsrikt sätt uppfylla sina åligganden, stå i jämnhöjd med officerarnas och således motsvara minst de kunskaper, som fordras för avläggande av studentexamen. De sakkunniga vilja i detta avseende framhålla, att, såsom framgår av efterföljande bilaga, det även vid Amerikas Förenta staters armé med dess demokratiska system ansetts lämpligt att stadga en ganska hög bildningsgrad för de personer, som skola handhava den andliga vården därstädes. Med det mått av allmänbildning, som de sakkunniga således förutsätta för militärpastorerna, och med de kvalifikation, som det av de sakkunniga föreslagna truppförbandsrådet för den andliga vården måste anses innehava, hålla de sakkunniga före, att garanti föreligger för ett gott val av ledare för nämnda vård.

Beträffande den av de sakkunniga föreslagna levnadsålder för militärpastor, bör denne enligt de sakkunnigas mening lämpligen vara något äldre än flertalet värnpliktiga, vadan för anställning som militärpastor stadgats en minimiålder av 25 år, och hava de sakkunniga, med hänsyn till nödvändigheten för militärpastor att kunna följa trupp under marscher och övningar, ansett denne icke kunna annat än i undantagsfall få kvarstå över 55 års ålder. Fordringarna att hava såsom vapenför fullgjort stadgad värnpliktstjänstgöring och vara i besittning av viss fysisk spänstighet återfinnas jämväl i motsvarande bestämmelser för flera utländska arméer. För militärpastor vid beridet truppförband måste ridfärdighet ock anses önskvärd.

§ 8.

Mom. 1.

De åligganden, som detta moment upptager för militärpastor, kunna anses sönderfalla i två avdelningar, dels utövande av rent religiös vård, dels medverkan vid och befrämjande av kulturell vård i övrigt. Det är enligt de sakkunnigas mening önskvärt, att militärpastor vid uppfyllandet av alla honom jämlikt denna § åvilande åligganden, i likhet med vad fallet är vid den schweiziska och nordamerikanska armén, har till sitt förfogande en instruktion. Likaledes vilja de sakkunniga, vilka bland dessa åligganden jämväl upptagit främjandet av sång- och musikövningar, såsom ett efterföljansvärt exempel peka på förefintligheten inom förstnämnda utländska armé av en för ifrågavarande behov utgiven sångbok.

§ 9.

Såsom förut nämnts, har kyrkomötet i underdånig skrivelse den 3 november 1925 anhållit, att Kungl. Maj:t ville vid ordnandet av den andliga verksamheten vid armén taga särskild hänsyn till det motionsvis framförda önskemålet, att lämpliga krafter bland de värnpliktiga, i första hand de prästvigda och teologie studerande, måtte anlitas för kulturell, sedlig och andlig verksamhet på lägerplatserna under ledning av de förordnade pastorerna och i samverkan med det frivilliga arbete, som där bedreves. Kyrkomötet har tillika i detta sammanhang framhållit såsom synnerligen önskvärt och praktiskt, om, i analogi med medicine studerandes värnpliktstjänstgöring inom sitt fack, något motsvarande kunde anordnas med vissa lämpliga krafter bland teologer.

Med anledning av denna kyrkomötets framställning har chefen för generalstaben den 15 mars 1926 avgivit infordrat yttrande. Efter att hava erinrat, hurusom enligt 1907 års sakkunnigas förslag vissa värnpliktiga, företrädesvis teologie studerande, skulle efter frivilligt åtagande uttagas till s. k. militär-diakoner samt utbildas till sjukbärare eller sjukvaktare för att vara regementspastorerna behjälpliga såväl i fred som i krig, ävensom att 1918 års sakkun-

niga likaledes föreslagit, dels att vissa därtill villiga värnpliktiga skulle utses att i fred tillhandagå regementspastorn, dels ock att ett mindre antal värnpliktiga skulle för samma ändamål uttagas och utbildas till militärpastorsbiträden i krig och på den grund i fred under en tid, motsvarande en repetitionsövning vid vederbörligt truppslag, befrias från militär tjänstgöring, har chefen för generalstaben framhållit, att kyrkomötets framställning i stort sett syntes avse en anordning, motsvarande vad sistnämnda sakkunniga föreslagit, samt att detta förslag utarbetats under förutsättning av regementspastorsinstitutionens bibehållande vid minst den omfattning, den dittills ägt. Emot anlitande av lämpliga värnpliktiga för kulturell, sedlig och andlig verksamhet vid vederbörligt truppförband hade bemälda chef intet att erinra. En ovillkorlig förutsättning för en dylik anordning måste dock vara, att verksamheten grundades på frivilligt åtagande och att den militära utbildningen icke därigenom åsidosattes. Den sänkning av utbildningstiden för studenter och likställda, som genom 1925 års värnpliktslag faststälts, nödvändiggjorde, att utbildningstiden avsåges för rent militär tjänst. Vad i kyrkomötets skrivelse anförts rörande anordnande av särskild fackutbildning och facktjänstgöring för vissa lämpliga krafter bland teologer, funne generalstabschefen sig därför icke kunna biträda. En dylik anordning syntes desto mindre befogad, som någon fast anställd personal för fackutbildningens handhavande icke funnes och full selsättning icke kunde beredas de facktjänstgörande värnpliktiga.

I likhet med chefen för generalstaben anse de sakkunniga det icke vara möjligt att inom ramen för nuvarande värnpliktstjänstgöring anordna särskild utbildning och tjänstgöring för teologie studerande, men föreslå i stället, att militärpastor själv må äga att i samråd med vederbörande truppförbandschef utse erforderligt antal därtill lämpliga och villiga värnpliktiga eller stamanställda att efter militärpastors anvisningar biträda honom i hans verksamhet. Genom denna uttagning, som således skulle äga rum fullständigt på frivillighetens väg, torde militärpastorerna såsom lämpliga biträden kunna påräkna studenter, unga präster och lärare m. fl. Dessa skulle, där så befunes lämpligt, kunna biträda såväl i det religiösa arbetet som ock framför allt medelst föreläsningar och annan kulturell verksamhet.

De sakkunniga hålla före, att den av chefen för generalstaben angivna förutsättningen för att värnpliktiga skulle få utöva sådan verksamhet, nämligen att den rent militära utbildningen därigenom icke åsidosattes, uppehålls med det av de sakkunniga i denna § föreslagna stadgandet, att de i den andliga vården sålunda biträdande skulle äga att, därest så befunes önskvärt, åtnjuta den lättnad i tjänstgöring, som enligt vederbörande truppförbandschefs beprövande kunde medgivnas utan att inverka menligt på deras militära utbildning.

Den medverkan i övrigt vid den andliga vården av inom truppförbandet tillgängliga krafter, som de sakkunniga jämväl föreslagit i denna §, åsyftar, bland annat, anlitande av musikaliska och andra konstnärliga krafter.

§ 10.

Mom. 1.

De sakkunniga hava ansett lämpligt, att den inom svenska armén av ålder brukliga militärgudstjänsten uppehålls. Enligt de sakkunnigas förslag skall det tillkomma vederbörande chef vid truppförband att bestämma härför lämpliga sön- och helgdagar, i regel minst två gånger i månaden.

De sakkunniga hava jämväl haft under övervägande att upptaga 1918 års sakkunnigas förslag, att gudstjänst skulle hållas varje sön- och helgdag, där ej i särskilt fall regementschefen funne skäl annorlunda bestämma, särskilt med

hänsyn till att detta stadgande skulle innebära, att varje man kunde bevista gudstjänst en eller två gånger i månaden, i den mån tjänstgöringen det medgäve. Då det emellertid ansetts vara lämpligast, att varje truppförbandschef finge bestämma såväl antalet gudstjänster med beaktande av de lokala förhållandena å olika platser som ock den omfattning, i vilken personalen skulle beordras att närvara vid desamma, och då hållande av gudstjänst varje sön- och helgdag, låt vara en kort sådan, som de sakkunniga föreslagit, måste anses innebära ett betungande arbete för de numera ej på stat varande militärpastorerna, hava de sakkunniga stannat inför ovannämnda av dem framlagda förslag.

En i detta moment angiven anhållan, som kan göras muntligen eller skriftligen, om befrielse från närvaro vid gudstjänst anse de sakkunniga böra noga prövas av vederbörande militärbefäl.

Såsom framgår av den till de sakkunnigas betänkande fogade bilaga, medverkar i vissa utländska arméer militärpastor på lämpligt sätt jämväl å in- och uttryckningsdagar samt vid vissa andra högtidliga tillfällen. De sakkunniga vilja framhålla, att betydelsen härav icke bör underskattas och att detta förfaringssätt innebär ett efterföljansvärt exempel.

Mom. 2.

Det s. k. korum har gammal hävd inom svenska armén. Tvivelsutan har det också, där det förrättats på lämpligt och värdigt sätt, haft en för sinnets lyftning och etiska väckelse betydelsefull uppgift att fylla. Då emellertid de sakkunniga hava sig bekant, att krav på borttagande av korum förekommit på den grund, att formerna för detsamma stundom visat sig mindre värdiga dess ändamål, har till förebyggande av missbruk härutinnan föreslagits det stadgandet, att korum icke må hållas, därest icke officer eller underofficer är närvarande och förvissat sig om att lämplig förrättare finnes tillstädes. De sakkunniga hava i samma syfte förordat korums förrättande i så stora avdelningar som lämpligen kan ske, enär säkerligen intrycket därav då vida mer motsvarar det åsyftade ändamålet. Ett strängt iakttagande härav kan visserligen innebära, att korum ej med nödvändighet kommer att hållas lika ofta som nu, men häri se de sakkunniga ingen olägenhet, om därigenom ökad garanti vinnes för dess ändamålsenlighet. Genom sitt förslag om avlägsnande av varje tvång till personlig medverkan hava de sakkunniga velat hålla samvetsfrihetens grundsats i helgd. I detta avseende har från militärt håll med styrka gjorts gällande, att av rent praktiska och disciplinära skäl en viss skillnad måste göras mellan söndagsgudstjänst och korumförrättning, ehuru ju båda principiellt sett äro av likartad natur, i det båda äro religiösa akter. Man framhåller, att det icke möter några praktiska svårigheter att åt var och en, som på grund av sin åskådning i religiösa ting anhåller därom, bevilja befrielse från närvaro vid gudstjänst, men att det däremot vid korum, som ju förrättas oftare och i annan ordning, skulle leda till avsevärda, enligt mångas mening så gott som oöverkomliga praktiska olägenheter, om manskapet skulle splittras och ofta upprepade befrielsekrav från praktiskt taget var och en, som det kunde falla in att begära det, skulle villfaras. De sakkunniga hava funnit sig böra respektera dessa ur praktiska synpunkter framgående invändningar.

§ 11.

Beträffande denna § hänvisa de sakkunniga till motiveringen för § 2.

§ 12.

Mom. 1.

Den i detta moment omförmälda person, som truppförbandsrådet skall utse för att ombesörja föreläsnings- och annan i momentet nämnd bildningsverksamhet samt öva tillsyn över bibliotek, kan utgöras av vederbörande militärpastor eller annan för ändamålet lämplig person.

Av statsanslaget för den andliga vården vid armén torde för denna föreläsnings- och bildningsverksamhet med anslagets nuvarande belopp icke kunna avses större summa, än som erfordras för ersättning åt den, som ombesörjer anordnandet av föreläsningarna m. m. och övar tillsyn över biblioteksverksamheten. I övrigt böra medel för denna bildningsverksamhet anskaffas dels från de kassor och anslag, som för sådant ändamål finnas att tillgå (lägerkassor, statens anslag för föreläsnings- och biblioteksverksamhet m. m.), dels ock, där så ske kan, genom frivilliga bidrag.

Mom. 4.

Det i detta moment angivna bibliotek bör tillika vara avsett för utlåning.

Mom. 5.

Årlig redovisning för enskild lägerkassas vid armén inkomster, utgifter och förvaltning avlämnas i och för granskning till vederbörande arméfördelningschef (militärbefälhavaren på Gotland, kommandanten i Boden) å tid, som denne äger bestämma. Efter verkställd granskning insändas räkenskaperna årligen senast före maj månads ingång till arméförvaltningens intendentsdepartement. Efter avslutande av revision därstädes återställas räkenskaperna till vederbörande truppförband för att därstädes förvaras. Föreskrifterna rörande användandet och redovisningen av truppförbandens enskilda lägerkassor återfinnas i kungl. brev den 24 november 1922, som finnes intaget i »Tjänstemedelanden rörande Lantförsvaret» 1922 A nr 47.

Slutligen anse de sakkunniga, innan de avsluta den speciella motiveringen beträffande de föreslagna bestämmelserna rörande den andliga vården för armén, sig böra framhålla, att i och med antagandet av dessa bestämmelser förenämnda kungörelse den 7 april 1916 (nr 147) angående militärpastorers skyldigheter bör upphävas.

b) Fördelning av anslaget till befrämjande av den andliga vården vid armén.

I statsrådsprotokollet till 1926 års statsverksproposition, fjärde huvudtiteln, framhöll dåvarande chefen för försvarsdepartementet i fråga om användningen av ifrågavarande anslag, att, med hänsyn till den betydelse, som från riksdagens sida syntes hava tillmätts den verksamhet, vilken bedreves av förbundet Soldaternas vänner, en väsentlig del av anslaget borde ställas till centralstyrelsens för nämnda förbund förfogande.

Sedan ett av riksdagen under flera år beviljat extra reservationsanslag å 10,000 kronor för soldathemsverksamhet upphört i och med 1922 års utgång, hava några statsmedel icke utgått för sådan verksamhet, förrän Kungl. Maj:t enligt förenämnda brev den 4 september 1926 angående disposition för budgetåret 1926—1927 av det utav 1926 års riksdag beviljade anslaget till befrämjande av den andliga vården vid armén anvisat dels 18,000 kronor såsom understöd åt omförmälda centralstyrelse, dels ock 4,000 kronor såsom understöd åt de olika truppförbandens egen soldathemsverksamhet, att fördelas av arméförvaltningens civila departement. Denna fördelning har skett medelst anvi-

sande av 1,000 kronor till Bodens truppers sammanslutning, Konung Oscar II:s paviljong, samt med belopp å 200 eller 100 kronor till 12 andra sammanslutningar och soldathem.

De sakkunniga anse sig för sin del hava tagit behörig hänsyn till den verksamhet inom ifrågavarande område, som förbundet Soldaternas vänner bedriver, då de sakkunniga upptagit ett belopp av 20,000 kronor till disposition av nämnda förbund, eller, därest detsamma framdeles ej, såsom för närvarande är fallet, skulle vara den huvudsakliga organisationen för bedrivande av frivillig soldathemsverksamhet, andra organisationer för andlig vård vid armén.

Såsom förut nämnts, skola garnisonspastorer fortfarande finnas uppförda å stat för handhavande av pastoralvården vid de till Boden och Karlsborg förlagda truppförbanden. För understödjande av kulturell vård i övrigt åt truppförbanden å dessa platser, vilken vård i stor utsträckning utövas i därvarande soldathem, har det synts de sakkunniga erforderligt att vid fördelningen av ifrågavarande statsanslag upptaga bidrag jämväl till soldathemmet Konung Oscar II:s paviljong i Boden och för soldathemsverksamhet vid truppförband, förlagda å Karlsborg. Med hänsyn till antalet truppförband, som skola vara förlagda å dessa platser, hava bidragen föreslagits till respektive 1,000 och 400 kronor. Då ett detachement ur Kronobergs regemente och Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani skola förläggas till Karlskrona, hava de sakkunniga upptagit ett belopp av 200 kronor såsom bidrag till bedrivande av verksamheten vid ett till truppförband i Karlskrona hörande soldathem, vilket hittills närmast hört till Karlskrona grenadjärregemente.

För pastoral och kulturell vård vid arméns övriga truppförband samt för pastoralvård vid krigsskolan, där icke någon kostnad för föreläsnings- och annan bildningsverksamhet anses behöva belasta detta anslag, skulle således återstå 50,000 — (20,000 + 1,000 + 400 + 200) 21,600 eller 28,400 kronor.

Vid uppgörande av förslag till fördelning av sistnämnda belopp på lämpligaste och för ändamålet mest effektiva sätt hava de sakkunniga utgått från, att någon andel av anslaget skulle tillkomma såväl krigsskolan som varje truppförband. Såsom av förslaget till fördelning av anslaget framgår, skall fördelningen göras mellan krigsskolan, 20 infanteri-, 4 kavalleri-, 6 artilleri-, 3 ingenjör-, 4 träng- och 1 intendenturtruppförband, varjämte av skäl, som förut anförts, de sakkunniga ansett, att härtill borde komma de truppförband, som komma att förläggas i Vaxholm och å Rindön. Truppförbanden därstädes utgöras f. n. av Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani i Vaxholm och Vaxholms grenadjärregemente å Rindön, där det till annat vapenslag hörande Vaxholms kustartilleriregemente ock är förlagt. Efter det Vaxholms grenadjärregemente upphört, skulle till Vaxholm och Rindön förlagda, armén tillhörande truppförband utgöras allenast av fästningsingenjörkompaniet och några fästningskompanier ur infanteriet. För att möjliggöra andlig vård vid dessa truppförband och Vaxholms kustartilleriregemente hava de sakkunniga ansett sig böra upptaga jämväl denna delningsenhet.

De enheter, mellan vilka förenämnda 28,400 kronor skola fördelas, utgöra således 40. Såsom framgår av de sakkunnigas förslag till bestämmelser rörande den andliga vården vid armén, hava de sakkunniga tänkt sig möjligheten av, att den pastoral och kulturella vården vid truppförband å de orter, där flera sådana komma att förläggas, kan ske gemensamt för två eller flera truppförband. Hänsyn härtill har tagits i fråga om storleken av beloppen för dessa truppförband, så att det såsom normalbelopp för regemente ansedda 800 kronor minskats med 200 kronor för truppförband å ort, där två truppförband förlagts, och med 300 kronor för truppförband å ort, där flera än två truppförband förlagts. Vidare har vid fördelningen av beloppen hänsyn tagits till, dels att desamma vid mindre förband eller kårer satts till 600 kronor

i normalfall med minskning i regel för truppförband å ort, där två eller flera sådana förlagts, *dels att* beloppen ökats med 100 kronor för truppförband, som har eget soldathem, *dels att* handhavandet av den pastorala och kulturella vården vid de sex truppförband, som komme att förläggas i Stockholm, samt av den pastorala vården vid krigsskolan av de sakkunniga lämpligen ansetts kunna fördelas å tre personer, *dels ock att* det för Livregementets dragoner föreslagna beloppet, 1,170 kronor eller f. n. utgående arvode åt regementspastorn vid detta regemente, tillsvidare och så länge denne kvarstår i innehavande befattning, torde böra upptagas under ifrågavarande anslag, för såvitt icke han överföres å övergångsstat.

Med iakttagande av här ovan angivna synpunkter för anslagets fördelning skulle återstå ett odisponerat belopp av 1,030 kronor. De sakkunniga föreslå, att såväl detta belopp som eventuellt andra å anslaget, exempelvis genom anordnande i högre grad, än de sakkunniga anvisat, av gemensam andlig vård för flera truppförband, uppkommande besparingar må ställas till disposition av den utav de sakkunniga föreslagna centrala organisationen för den andliga vården vid armén, Centralrådet. Av dessa medel böra bestridas dels kostnaderna för dagarvoden åt Centralrådets medlemmar vid sammanträden samt för rese- och traktamentsersättning åt medlemmar, som ej äro bosatta å sammanträdesorten, dels ock erforderliga utgifter för anlitage av sekreterare och skrivhjälp. Dessutom bör Centralrådet om möjligt vara i stånd att med extra anslag stödja verksamheten vid truppförband, där så erfordras.

Redogörelse

för ingångna meddelanden rörande de nuvarande, efter världskriget förekommande anordningarna för andlig vård vid vissa utländska arméer.

Amerikas
Förenta
stater.

Ur dessa meddelanden må här anföras följande.

Den nuvarande ordningen i avseende på armén inom Amerikas Förenta stater är stadgad genom The National Defense Act av år 1920. Den andliga vården skall enligt denna akt handhas av en Chaplain för varje 1,200 man, däri inräknade såväl befäl som »enlisted men», i The Regular Army.

The Chaplain åtnjuter lön på stat och likställes beträffande avlöning under de första fem åren av sin tjänstgöring med »first lieutenant», under de tio följande åren med kapten, intill 20:e året med major samt efter 20 års tjänstgöring med överstelöjtnant.

Presidenten utnämner, efter förslag av senaten, för en tid av fyra år en av arméns chaplains (av grad ej under majors) till »Chief of Chaplains», vilken i denna egenskap har överstes grad och lön.

Kompetensvillkor för att kunna utnämnas till Chaplain är att icke vara yngre än 23 och icke äldre än 45 år, att vara ordinarie präst inom något av de kristna kyrkosamfund, som äro erkända som sådana av staten, samt att från detta kyrkosamfund hava erhållit gott vitsord och rekommendation för chaplains-tjänst i armén. I avseende på bildningsgrad kräves såsom minimum genomgången college jämte postgraduate seminary. Utan att vara stadgade som oundgängliga villkor framhållas studier i praktisk psykologi och samhällslära (sociologi), ävensom musikalisk talang, instrumental och vokal, såsom önskvärda.

År 1920 inrättade krigsdepartementet en »School for commissioned chaplains», numera förlagd till Fort Leavenworth, Kansas. Alla nyutnämnda chaplains äro skyldiga att genomgå en tre månaders kurs vid denna anstalt, innan de hänvisas till sin tjänstgöring. Denna kurs avser att införa dem i de speciella plikter, vilka åligga dem som militärpastorer.

Militärpastorerna ha sinsemellan bildat en sammanslutning »The Chaplains Association of the Army of the U. S. A.», stiftad 1926. Även från kyrkosamfundens sida har stort intresse visats för deras uppgift, och i maj 1926 sammankallade krigsministern en för alla erkända kristna kyrkosamfund gemensam (Pan-denominational) Conference on moral and religious training for the Army.

The Chaplain är i utövandet av sina åligganden ansvarig endast för den kommanderande officeren. The Chief of Chaplains har endast inspektionsskyldighet och i övrigt rådgivande ställning.

Varje Chaplain har en ämbetslokal (office), där han har mottagning och arbetsrum. Då Förenta staternas armé består av fast anställt manskap på fasta förläggningsorter, existera vanligen särskilda militärkyrkobyggnader, men där sådana icke finnas, upplåtas civila kyrkor för militärgudstjänster.

Minst en gudstjänst hålles för befäl och manskap varje söndag. Vanligt är att the Chaplain håller två söndagsgudstjänster, av vilka den ena hålles i det kyrkosam-

funds former, vilket han själv tillhör. Den andra, den egentligen officiella, skall vara till form och innehåll så anordnad, att alla denominationers medlemmar kunna, utan att taga anstöt, däri deltaga. För övrigt hålles minst en andaktsstund varje vecka, oftast mer, på vissa ställen dagligen. Vid jul, nyår, påsk och eventuellt andra kyrkliga högtider anordnas särskilda festligheter av religiös karaktär. Särskilda festligheter, icke uteslutande av religiös karaktär, men under medverkan av the Chaplain, hållas på nationaldagen (Independence day, den 4 juli), Thanksgiving day (tacksägelsedagen i november), Flag day, Memorial day (den 30 maj), Armistice day (till minne av vapenstilleståndsdagen vid världskrigets slut, den 11 november), Organisation day (en dag ägnad åt trupperförbandets särskilda minnen) och Mothers day.

Judiska fältrabbiner finnas under krig, men icke i fredstid. The Chaplains äro emellertid ålagda att för judiska soldater förmedla förbindelse med civiljudiska gudstjänstarrangemang vid de större religionshögtiderna.

The Chaplain är skyldig att, om möjligt, dagligen besöka militärsjukhuset och att så ofta som möjligt besöka de arresterade. Han bör vara redo att bistå soldaterna med råd och råd, bl. a., där behov föreligger, med brevskrivning.

När rekryterna anlät, anordnar the Chaplain en välkomst- och instruktionsafton. Han plägar därvid, och i övrigt så fort ske kan, göra personlig bekantskap med de nykomna och bl. a. utröna de enskildas speciella talanger i musikalisk eller annan riktning för att uppmuntra dem att var på sitt sätt medverka vid samkväm och möten. Härvid fästes så stor vikt, att t. o. m. blanketter fördelas mellan samtliga rekryter, å vilka de få ifylla svar på frågor angående dylika speciella intressen och talanger.

Genom the Chaplains försorg eller åtminstone under hans medverkan anordnas för soldaterna föreläsningar i historia, geografi, amerikansk samhällslära o. s. v. Somligstades har man anordnat filmföreläsningar av god och instruktiv karaktär i sammanhang med de huvudsakligen religiösa aftonmöten, som the Chaplain plägar hålla. Men meningarna om en sådan kombination äro delade, och mångenstädes anser man, att filmföreställningarna böra helt överlåtas åt »the recreation officer», en officer, som har särskilt uppdrag att anordna lämpliga rekreationer och nöjen för manskapet. Men man anser i allmänhet, att the Chaplain bör så till vida taga befattning med även nöjesanordningarna, att han såsom rådgivare samarbetar med the recreation officer utan att han dock själv anordnar några egentliga nöjeställningar.

Däremot anses the Chaplain böra uppmuntra soldaternas fria föreningsväsen, i den mån det åsyftar diskussioner, läsecirklar eller över huvud intellektuella och litterära intressens tillgodoseende.

Bibliotek skall finnas på varje förläggningssort. Det står under överinseende av the Chaplain, därest icke särskild annan styrelse och ledning finnes, såsom med vissa på rikare donationer grundade bibliotek är fallet. I den handbok för chaplains, som utgivits, rekommenderas det, bl. a., att the Chaplain gör nyinkomna, värdefulla böcker bekanta för manskapet genom upplysningar om dem vid sådana tillfällen, då han träffar ett större antal soldater.

The Chaplain skall avge månatlig rapport över sin verksamhet i två exemplar, det ena till den kommenderande officeren, det andra till the Chief of Chaplains. Den kommenderande officeren avger på grundvalen av dessa månadsrapporter en årsrapport till krigsdepartementet. Ekonomisk räkenskap avger the Chaplain kvartalsvis. Revision äger rum genom en »Inspector general» eller hans representant.

I Amerika verka slutligen många civila organisationer jämväl för andlig vård vid armén. Särskilt är detta fallet med K. F. U. M.-organisationerna. Under the Chaplains överinseende och i samråd med honom pläga dessa organisationer få övertaga vissa aftonsamkväm eller andra anordningar.

Belgien.

I Belgien finnes, förutom det katolska militärprästerskapet, även ett protestantiskt sådant. Enligt från och med den 1 augusti 1918 gällande föreskrifter inom den belgiska armén tillhöra de protestantiska fältprästerna i egenskap av befattningshavare den mobiliserade armén. De bestå av en överfältpräst, fältpräster och biträdande sådana. Den protestantiska gudstjänsten hör under förvaltning av den förstnämnde, som i sin tur lyder under försvarsministern.

Till överfältprästens åligganden hör, bl. a., att utöva den administrativa förvaltningen av ärenden, som röra den protestantiska religionen vid armén, att stå i direkt förbindelse med de under honom stående fältprästerna i fråga om allt, som avser utövandet av hans förvaltning, samt att besöka dem, när han så anser erforderligt.

Fältprästerna svara för gudstjänsten och uppfylla sina ämbetsplikter vid den avdelning av hären, de tilldelats. De skola i allt som rör truppens andliga vård följa de föreskrifter, som givas av den militära ledningen, och i detta avseende överlägga med vederbörande truppbefäl.

De biträdande fältprästerna hava samma åligganden som fältprästerna.

Danmark.

I första paragrafen av »allmänna bestämmelser» uti utbildningsprogrammet vid den danska armén framhålles det, att huvudändamålet med utbildningen i fred vid hären är att göra soldaten skickad att fylla sin plats i krigstid. Tillika fästes emellertid uppmärksamheten på, att militärlivet under de värnpliktigas utbildning bör verka uppfostrande på landets ungdom och giva densamma en påverkan i andligt och moraliskt hänseende, som ock ur samfundssynpunkt är till gagn för land och folk.

Det skulle föra för långt att här redogöra för den stora insats, som befälet i överensstämmelse härmed gör i fråga om det arbete, som går ut på att bibringa soldaterna nödvändiga kunskaper. Det bör i detta sammanhang omtalas, att under rekrytutbildningen vid samtliga vapenslag hållas föredrag av läkarna om alkoholspörmålet, tuberkulosen och könssjukdomarna.

Utom tjänstetiden söka vederbörande dels självständigt och dels i samarbete med föreningarna »Dannevirke», »K. F. U. M:s soldatmission» och »Det Grundtvigske soldatarbejde» att skaffa de värnpliktiga en trevlig omgivning samt god och upplyftande underhållning och påverkan.

En avdelning, som skall arrangera underhållning för manskapet, kan få hjälp härvid av det s. k. »försvarsministerns föredragsutskott». Detta utskott har träffat avtal med en mängd konstnärer och föredragshållare, vilka finnas uppförda å en lista, som kan rekvireras av avdelningarna. Avdelning kan hänvända sig direkt till vederbörande konstnär eller föredragshållare och träffa närmare avtal med denne om tid och plats för föredraget eller underhållningen. Föredragshållarna och konstnärerna åtnjuta förmånen av fria resor å järnvägarna.

Föredragsutskottet förfogar vidare över ett filmarkiv, från vilket utlåning äger rum till avdelningarna. Med filmen följer en tryckt redogörelse för innehållet av bilderna till bruk för den officer, som leder förevisningen. Å de garnisonsorter, där det finnes biografteater, kunna avdelningarna, vanligen mot en mindre gottgörelse, få hyra teatern för förevisningen. Sådan förevisning (eventuellt förenat med föredrag) å läger och garnisonsorter, där biografteater icke kan förhyras, kan arrangeras medelst närmare hänvändelse till utskottet. Detsamma har på senaste tiden installerat radioapparater å en mängd lägerplatser och i en del kaserner.

Föreningen »Dannevirkes» ändamål är att — i samarbete med de militära myndigheterna — bidra till manskapets psykiska och fysiska utveckling, att främja kännedomen om och kärleken till land och folk samt att sysselsätta manskapet på ett gott och ändamålsenligt sätt under fritid — och därvid samtidigt skydda soldaten mot de faror och frestelser, som garnisonslivet ofta kan medföra.

Detta söker man nå, bl. a., genom lärorika och underhållande sammankomster för manskapet, besök på muséer, slott, utställningar och industriella etablissemang,

främjande av all slags idrott, sångundervisning i kaserner och å övningsläger, utsmyckning av samlingslokaler därstädes, anskaffande av tidningar, spel m. m., gratis eller mot en billig avgift tillgång till olika slags institutioner (zoologisk trädgård, teater m. m.), kurser i livräddning, åtgärder vid plötsligt förekommande olycks- och sjukdomstillfällen, sjukvård och allmän sundhetslära ävensom genom understöd till särskilt behövande soldater och deras familjer. Vidare arbetar föreningen för att skaffa soldaterna god lektyr i soldathemmen, på vakter m. m.

I Köpenhamn har föreningen i en följd av år arrangerat kurser i maskin- och motorlära i förbindelse med teknologiska institutet. Tillslutningen har varit överväldigande.

Föreningen uppehåller för ögonblicket 9 soldathem och har vid flera av dessa anställt en fast sekreterare.

»Dannevirke» är organiserat i kretsar omkring de skilda garnisonsorterna. Varje krets sörjer — med något understöd från huvudkretsen — för sin garnison. Köpenhamn och den del av landet, som icke har garnison, lyder direkt under huvudkretsen. Bland föreningens bidragsgivande medlemmar finnas ett betydligt antal forna soldater.

»K. F. U. M:s soldatmission», som arbetar med en budget på över 80,000 kronor, utför — utöver den rena missionsverksamheten — ett mot »Dannevirkes» svarande arbete. Bakom föreningen stå 36 »soldatvärnskretsar», spridda över hela landet med över 4,000 medlemmar, vilka som sammanhållande organ hava månadsbladet »Soldatvännen». Också i dessa kretsar återfinnas många forna soldater såsom medlemmar. Föreningen uppehåller f. n. 12 soldathem. Det är föreningens önskemål, att dessa hem så vitt möjligt skola utgöra ersättning för soldatens barndomshem. Förutom annat, som utföres i dessa soldathem, må nämnas, att hemmens medarbetare avlägga månatligen återkommande besök på många kaserner och fästningar, där det arrangeras möten med uppläsning eller liknande med åtföljande andaktsstund. Det är ett mycket omfattande och betydelsefullt arbete, som under utmärkt ledning utföres av »K. F. U. M:s soldatmission», och tillslutningen från de värnpliktiga är också mycket stor.

Jämväl »det Grundtvigske soldatarbejdes» hem i Grundtvigs hus i Köpenhamn är flitigt besökt (omkring 55,000 besök under 1925). Arbetet här ledes enligt ungefär samma plan som i K. F. U. M:s hem.

I fråga om samtliga föreningarnas soldathem gäller, att de på allt vis söka att vara de värnpliktiga till hjälp. De mottaga till förvaring kläder och pengar, avsända paket, tillhandahålla trevliga och uppvärmda lokaler, utdela gratis brevpapper, arrangera underhållningar o. s. v. Hemmens arbete utföres i intim kontakt med avdelningarna, och den militära personalen sätter högt värde på detta arbete. Krigsministeriet anvisar f. n. bidrag till hemmen, varjämte fria järnvägsbiljetter ställas till förfogande för K. F. U. M:s soldatsekreterare.

Krigsministeriet lämnar vidare tillskott till avlöning åt personalen vid Citadellkyrkan i Köpenhamn och åt kantorn vid Kronborgs slottskyrka ävensom bidrag till uppehållande av andlig vård vid garnisonssjukhuset i Köpenhamn.

I finska armén och flottan äro anställda 30 pastorer och en grekisk-ortodox resepredikant, vilka alla äro subordinerade under fältprosten och respektive domkapitel. Sålunda har varje regemente och självständig bataljon, marinen samt luftstridskrafterna var sin egen pastor. Dessa tillsättas av armébefälhavaren på förslag av fältprosten. Dessa präster handhava icke blott själavården inom trupperna, så att de regelbundet hålla militärgudstjänster, utan de besöka jämväl arrestanter och sjuka, anordna konfirmationsundervisning för de värnpliktiga, som det önska, samla soldaterna till bibeltimmar och diskussioner, taga en verksam del i arbetet i soldathemmen, anordna religiösa och kulturella fester för soldaterna i kasernerna och söka på allt sätt befrämja soldaternas trevnad.

Finland.

Dessutom tillkommer militärpastorerna att under regementschefens överuppsikt organisera ett vidlyftigt upplysningsarbete, varvid soldaterna erhålla en ren elementärundervisning, därest de icke genomgått folkskola, eller en fosterländsk sådan i fäderneslandets historia, samfundslära, inhemsk litteratur, nykterhets- och moral-lära. Pastorerna tillkommer att regelbundet övervaka undervisningsarbetet samt att hålla föredrag i ovannämnda ämnen. Dessutom hava de överuppsikten över garnisonsbiblioteken, 38 till antalet. Likaså hava de att draga försorg om, att till de skilda truppförbanden i tid prenumereras på tidningar och tidskrifter.

Militärpastorernas verksamhet framgår tydligast av följande statistiska uppgifter, tagna ur fältprostens senaste årsberättelse. Under år 1925 hava militärpastorerna hållit 2,695 gudstjänster, till vilka komma 46, hållna av den grekisk-ortodoxa resepredikanten, 798 värnpliktiga hava konfirmerats, 1,408 sjukbesök hava pastorerna gjort samt hållit 1,345 olika slags uppbyggelsestunder. Sammanlagt hava dessutom anordnats 256 nykterhetsföredrag, 8,952 allmänbildande föredrag, därav 6,275 av pastorerna, varjämte 979 samkväm hava anordnats. Under årets lopp gjordes i garnisonsbiblioteken 105,868 boklån av 60,333 låntagare. I biblioteken, som nu äro 7 år gamla, finnas sammanlagt 39,406 band, omfattande litteratur från olika områden, såväl vetenskap som skönlitteratur.

Ur reglementet för fältprästerskapet må här tillika anföras följande.

Fältprästerskapets uppgift är den militära personalens andliga omvårdnad och tillsyn. Denna uppgift är av dels religiös och moralisk, dels kulturell art.

Syftemålet med den religiösa och moraliska omvårdnaden är främjandet av en kristlig världsåskådning och ett därpå baserat kristligt-moraliskt liv hos den militära personalen.

Dessutom är det den andliga vårdens uppgift att hos militären skapa och vidmakthålla en fosterländsk anda.

Fältprästerskapet utgöres av fältprost och fält-(militär-)präster (-pastorer).

Fältprosten, som hör till Generalstabén, övervakar och leder i egenskap av krigsväsendets överpastor militärens andliga vård och föredrager därtill hörande frågor för armébefälhavaren.

Fält-(militär-)präster (pastorerna) draga försorg om den andliga vården, var och en i sin bestämda truppavdelning, och äro i enlighet härmed garnionspastorer, regementspastorer, självständiga bataljoners pastorer, marinpastorer eller pastorer vid flygvapnet.

Till det militära prästerskapet räknas också den grekisk-katolske resepredikanten, vilken bestämmelserna i detta reglemente i tillämpliga delar beröra.

Dessutom höra till den militära andliga vårdens egentliga funktionärer lärare och andra med kulturella frågor förtrogna personer, som genom specialavtal anställas i försvarsväsendets tjänst för viss bestämd tid. Såsom biträden användas därjämte därtill kommanderade värnpliktiga, som i anseende till sin bildningsgrad och andra egenskaper äro lämpliga härtill.

Fältpastorerna äro berättigade att, vid sidan av sina egentliga tjänsteuppgifter, utföra kyrkliga förrättningar, i den mån vederbörande förmän anse, att tjänsteförhållandena det medgiva. Användandet av hjälpmedel, som äro till för tjänstens skull (soldater, hästar, materiel o. s. v.), är då förbjudet. För utövandet av privat verksamhet, grundande sig på särskilda överenskommelser, erfordras tillstånd av militär förman och fältprosten.

Fältprosten åligger:

a) att införskaffa noggranna uppgifter om det skick, vari militärens såväl religiösa och moraliska som kulturella omvårdnad befinner sig;

b) att låta utarbета och till armébefälhavarens stadfästelse föredraga planer rörande militärens andliga omvårdnad samt övervaka, att nämnda omvårdnad äger rum i enlighet med gällande bestämmelser;

c) att genom direktiv, råd, erinringar eller andra efter förhållandena anpassade

sätt giva fältpastorerna den ledning i bedrivandet av den religiösa, moraliska och kulturella omvårdnaden, som är av nöden för att arbetet bäst måtte motsvara sitt syftemål;

d) att genom inspektionsresor en gång varje år till varje truppavdelning eller genom korrespondens överenskomma med vederbörande militärbefäl om det ändamålsenliga ordnandet av den andliga omvårdnaden i förhållande till den rent militära utbildningen;

e) att vid förefallande behov och minst en gång vart tredje år sammankalla fältpastorerna antingen distriktsvis eller alla på en gång till konferenser; samt

f) att till soldatbiblioteken och läsesalarna anskaffa för underbefälet och manskapet lämplig litteratur samt övervaka nämnda institutioners verksamhet.

Fältprosten handlägger och föredrager för armébefälhavaren:

a) alla av principiell art varande ärenden rörande militärens andliga vård;

b) alla framställningar till försvarsministeriet, vilka röra istandsättande och fortsatt underhåll av kyrkor eller andra gudstjänstlokaler, bibliotek och läsesalar m. fl. i den andliga vården erforderliga lokaler;

c) alla statistiska meddelanden, som belysa den andliga vården;

d) ärenden, som röra utnämning, befordran, transport, kommendering, avsked och avlönande av fältpastorerna;

e) alla redogörelser angående resultaten av inspektionerna; samt

f) före den 1 maj varje år årsberättelse för det närmast föregående året.

Fältprosten skall vid inspekterandet av det andliga arbetet i truppavdelningarna och institutionerna införskaffa noggranna uppgifter särskilt om följande saker:

a) angående fältpastorernas arbete samt vården av bibliotek, undervisningsmateriel, nattvardstillbehör, kyrkliga böcker m. fl. i fältpastorernas vård anförtrodd, försvarsväsendet tillhörig egendom; och

b) angående de till gudstjänst-, undervisnings- och föredragstillfällen upplåtna lokalernas och deras inrednings lämplighet för sitt ändamål, samt, där brister observeras, rådslå med vederbörande militärbefäl om medel för deras avhjälpande.

Fältprosten äger att i ovannämnda angelägenheter av vederbörande befäl erhålla alla de informationer, yttranden och förklaringar, som han finner erforderliga vid fullgörandet av sin uppgift.

Fältprosten är berättigad att under tjänsteresor av vederbörande truppavdelningar få till sin disposition de fortskaffningsmedel, som han och hans medhjälpare behöva.

Fältprosten äger att i god tid erhålla kännedom om truppernas inryckning på lägerplatserna, för att få fältpastorer utnämnda och fältpastorernas årspermissioner att passa in.

Å ort, där det finns ett flertal fältpastorer, utnämner armébefälhavaren, efter att hava inhämtat garnisonschefens mening, på fältprostens förslag en av dem till garnisonspastor.

Garnisonspastor är skyldig:

a) att till garnisonschefen ingiva förslag om ordnandet av garnionsgudstjänster, vilket förslag sedan översändes till stadfästade av armébefälhavaren;

b) att sörja för garnisonssjukhusets och högvaktens självvård samt jordfästade av döda soldater vid desamma;

c) att under övervakning av garnisonschefen och på hans ansvar sköta garnionsbibliotek och -bokbinderier i enlighet med de för detta ändamål stadfästa bestämmelserna; samt

d) överhuvud taget stå till garnisonschefens förfogande i alla frågor, som röra garnionsunderbefälets och manskapets andliga vård.

Under lägermöten förordnas någon av de till lägret förlagda truppernas fältpastorer till lägerpastor; honom rör i tillämpliga delar vad som nyss sagts om garnionspastorerna.

Fältpastors skyldighet är att sörja för sin truppavdelnings religiösa, moraliska och kulturella arbete.

A. I egenskap av ledare av det religiösa och moraliska arbetet vid truppavdelningen äger han:

a) att ordna gudstjänsterna vid truppavdelningen samt å bestämda tider bereda den tillfälle till nattvardsgång;

b) att till andaktsmöten och bibelstunder samla den militära personal, som önskar deltaga däri;

c) att i mån av möjlighet hålla aftonandakt i kasernen, att till dessas förrättare utse lämpliga personer, tillhörande antingen officerskåren, underbefälet eller manskapet, samt att övervaka, att förrättningen sker allvarligt och värdigt;

d) att ofta besöka militärsjukhusen för att hålla gudstjänst samt utöva enskild själavård bland truppavdelningens sjuka;

e) att så ofta som möjligt samspråka med dem, som äro anhållna i högvakten eller i straffceller;

f) att annars flitigt umgås med soldaterna i deras bostäder och dagligstugor och även annorstädes sträva att komma i samspråk och personlig kontakt med de enskilda individerna; samt

g) att anordna konfirmationsläsning med sådana värnpliktiga, som ännu icke genomgått skriftskola.

Vid ordets förkunnande bör fältpastorn sträva efter ett enkelt förkunnande av sanningen, göra förkunnelsen väckande samt undvika religiösa stridsfrågor (bekännelsefrågor) samt all partipolitik.

B. I egenskap av ledare av det kulturella arbetet vid truppavdelningen äger fältpastorn:

a) att, i enlighet med utfärdade bestämmelser och en av truppavdelningens chef godkänd och av armébefälhavaren stadfäst arbetsplan, anordna elementarundervisning och hålla serieföredrag i allmänbildande ämnen;

b) att samla underbefälet och manskapet till vederkvickande aftonunderhållningar;

c) att vid behov, och i den mån medel därtill finnas disponibla, med fältprostens begivande avlöna lämpliga medhjälpare till utförandet av det kulturella arbetet;

d) att hos fältprosten i tid rekvirera all erforderlig undervisningsmateriel, såsom kartor, häften, pennor, läroböcker, åskådningsmateriel etc., samt före den 1 december verkställa prenumeration å tidningar och tidskrifter för följande år;

e) att övervaka garnisonsbibliotekens användning på det i bestämmelserna för garnisonsbiblioteken stadgade sättet samt på alla möjliga sätt främja läsesalarnas och soldathemmens verksamhet för höjandet av underbefälets och manskapets andliga nivå och den fosterländska andans väckande och vidmakthållande hos desamma; samt

f) att till fältprosten insända rapporter ävensom årsberättelse före den 1 mars.

Beträffande vidare den religiösa verksamheten vid skyddskårerna finnes ett särskilt reglemente utfärdat. Enligt bestämmelserna häri skall denna verksamhet omhändervhas av de präster, vilka anslutit sig till skyddskårsorganisationen. Till verksamheten hör närmast själavården och gudstjänsternas förrättande. Gudstjänsterna förrättas vid olika skyddskårssammanskomster på fältet, å skyddskårslokaler och i kyrkor. Gudstjänsterna försiggå i enlighet med för dessa tillfällen fastställt formulär. Därvid nyttjas en med beaktande av skyddskårsförhållanden uppgjord psalmbok.

Huvudstaben går i författning om utbildningen av fältpräster vid skyddskårerna, vilket sker i form av för ändamålet anordnade kurser, samt bereder även därefter för dem tillfälle till fortsatt utbildning.

Dessa fältprästers arbete är oavlönat och består uti att, förutom den egentliga religiösa verksamheten,

1) söka personlig kontakt med skyddskårister,

2) förskaffa sig kännedom om vården av sårade och sjuka,

3) stöda och genom personliga tjänster bispringa skyddskårernas propaganda-arbete,

4) följa med och bistå Lotta-Svärd-arbete, samt

5) företaga nödiga resor.

För ledningen av den religiösa verksamheten inom skyddskårsorganisationen inrättas vid huvudstaben ett självständigt organ, vars verksamhet ledes av »skyddskårernas fältpräst», vilken bör åtnjuta fältprästernas förtroende. Skyddskårsdistriktens religiösa verksamhet ledes av en folkkyrkans präst, som har erhållit fältprästutbildning samt äger sin verksamhet inom distriktets område, »fältprästen vid N. N. Skyddskårsdistrikt». Likaså omhänderhaves en skyddskårskrets' eller en lokal skyddskårs religiösa verksamhet av en folkkyrkans präst med såvitt möjligt fältprästutbildning.

Skyddskårernas fältpräst äger att:

1) handhava de löpande ärendena,

2) leda den religiösa verksamheten inom skyddskårsorganisationen,

3) utarbета plan för fall av mobilisering,

4) ordna fältprästernas utbildning,

5) upprätta budget,

6) avfatta berättelse över sin verksamhet, samt

7) föredraga frågor, hörande till den religiösa verksamheten.

Skyddskårsdistrikts fältpräst äger att:

1) handhava genom distriktsstaben de löpande ärendena,

2) leda den religiösa verksamheten inom sitt distrikt,

3) utarbета plan för fall av mobilisering,

4) uppgöra inom ramen av distriktschefens verksamhetsprogram sitt eget arbetsprogram,

5) föreslå lämpliga personer att utbildas och utnännas till fältpräster, samt

6) avfatta berättelse över sin verksamhet.

Skyddskårskretsens och den lokala skyddskårens fältprästs tjänsteåligganden äro desamma som distriktsfältprästens (med beaktande av arbetsområdets begränsning).

Beträffande den andliga värden inom den franska armén äro överhuvud taget inga **Frankrike.** särskilda åtgärder vidtagna. Varje soldat har frihet att själv sörja för sin andliga utveckling; intet tvång föreligger beträffande kyrkobesök, utan äger var och en att härvid göra såsom honom lyster.

Beträffande åtgärder för förströelser och upplysning m. m. inskränka sig desamma till bildande av soldathem och utövande av en kooperativ verksamhet inom truppförband.

Soldathem.

Soldathemmen förvaltas dels genom truppförbanden (förband eller del av förband), dels ock genom civila välgörenhetsorganisationer. En del av de senare äro av staten erkända som allmännyttiga institutioner.

De förra äro alltid ordnade inom kasernerna. Huvuddelen av de senare utöva sin verksamhet utom kasernerna — endast ett fåtal inom de olika kasernetablissemangen.

Soldathemmen äro i regel ordnade på följande sätt: ett skriv- och läsrum, ett sällskapsrum och en matsal. (Vid truppförbanden är en kooperativ förening ansluten till soldathemmet och drager försorg om utgifterna för detsamma.) Soldathemmens mål äro att draga bort soldaten från osunda nöjen och att utveckla hans intellektuella och moraliska uppfostran. Soldathemmen äro sällunda samlingsplatser, vare sig soldaterna samtidigt finna såväl möjligheter till kamratlig samvaro som böcker, tidskrifter, sällskapsspel, utomhusspel, hygieniska drycker ävensom möjligheter till brevskrivning. Deras inflytande är tydligen beroende av den dragningskraft, de förmå utöva. I denna riktning hava vissa stiftelser gjort alldeles särskilt berömvärda

och fruktbärande ansträngningar. De äga välförsedda bibliotek, de ordna biograf-föreläsningar, föredrag i samband med diskussion och även kurser i elementarundervisning.

Genom att sålunda förbättra soldaternas uppfostran och utöva ett gott inflytande på deras moral intaga soldathemmen en viktig plats bland de åtgärder, som äro avsedda att inom armén bekämpa alkoholmissbruket och de veneriska sjukdomarna.

På grund av den nytta, som soldathemmen göra armén, strävar försvarsdepartementet att med alla till buds stående medel underlätta deras uppgift, i första rummet genom penningunderstöd.

Den kooperativa verksamheten inom truppförbanden.

Den kooperativa verksamheten inom truppförbanden arbetar enligt ett av trupp-befälhavaren godkänt reglemente. Man är berättigad att försälja matvaror, läskedrycker och skrivutensilier. Den kooperativa verksamhetens uppgift är att komplettera och understödja soldathemmen eller de läsrum, som äro upplåtna för användning av soldaterna.

Holland.

För den andliga vården inom den nederländska armén förefinnes en dubbel organisation, en protestantisk och en katolsk. Den förra utgöres av en »armé- och marinpredikant i allmän tjänst» och 5 armépredikanter. Den senare utgöres av en överfältpräst (»hoofdalmoezenier») och 3 fältpräster (»almoezeniers»). Armé- och marinpredikanten i allmän tjänst ävensom den katolske överfältprästen hava överstes grad, de övriga hava majors grad. Samtliga utnämnas av regeringen efter förslag från vederbörande kyrkligt håll och äro avlönade statstjänstemän.

Då i Nederländerna icke finnes någon statskyrka men ett flertal protestantiska kyrkosamfund, sörjes det för, att de mest betydande samfunden och de olika riktningarna äro representerade bland armépredikanterna. Riket är indelat i 3 distrikt, vart och ett med en armépredikant av »ortodox» riktning, samt ävenledes i 2 distrikt, vardera med en armépredikant av »liberal» riktning. Vardera indelningen omfattar hela landet. De 5 armépredikanterna äro medlemmar i och utgöra den ena avdelningen av ett råd, som står under ordförandeskap av armé- och marinpredikanten i allmän tjänst, och vars andra avdelning utgöres av marinpredikanterna. Rådet, som lyder direkt under krigs- och marinministrarna, har till allmän uppgift att utgöra förbindelseled mellan regeringen och de olika protestantiska kyrkosamfunden i frågor rörande den andliga vården vid krigsmakten. Vardera avdelningen äger behörighet att, under förbehåll av vederbörande ministers godkännande, fastställa regler för armé- (resp. marin-) predikanternas verksamhet samt att avlåta framställningar till ministern. Vardera avdelningen avgiver minst en gång årligen en redogörelse till vederbörande minister.

Armé- och marinpredikanten i allmän tjänst har att verkställa eller tillse verkställandet av rådets beslut och äger att träda i förbindelse såväl med de protestantiska kyrkosamfunden och de lokala kyrkostyrelserna som med militärmyndigheterna för befordrande av den protestantiska själavården vid krigsmakten. Krigsministeriet skall hålla honom underrättad om arméns indelning och förläggning. Han är i vissa avseenden överordnad armépredikanterna, men den egentliga myndigheten över dessa utövas (i enlighet med calvinistiska kyrkoprinciper) av rådet.

De 5 protestantiska armépredikanterna hava till främsta uppgift att utgöra förbindelseled mellan de protestantiska kyrkostyrelserna å respektive garnisonsorter och de militära myndigheterna, i ändamål att vederbörande lokala prästerskap må sättas i tillfälle att ägna andlig omvårdnad åt de militärer, som tillhöra samma trosamfund. Vid varje inryckning av en årsklass skall armépredikanten beredas tillfälle till samtal med de värnpliktiga. Dessa tillfrågas om, vilket religiöst samfund de tillhöra, och deras namn meddelas vederbörande lokala kyrkostyrelser. De olika kyrkostyrelserna hava då att för den andliga vården vidtaga de anstalter, som kunna anses lämpliga och påkallade. Nödigt samförstånd mellan dem och militärmynd-

digheterna är det armépredikantens sak att åvägabringa. En armépredikant får icke med sin befattning förena tjänst hos en kyrkoförsamling, och härav lär enligt calvinistisk uppfattning följa, att han icke anses behörig att förvalta sakramenten. Om armépredikanten sålunda i allmänhet icke har till uppgift att själv utöva andlig vård, så åligger honom dock att lämna sådan omvårdnad åt militärer, som äro sjuka eller undergå frihetsstraff. Vidare äger han viss möjlighet att utöva religiöst och moraliskt inflytande på truppen därigenom, att två timmar av övningstiden varje månad reserveras för religiösa sammankomster, och han bör med uppmärksamhet följa de anstalter, som vidtagas för tillgodoseende av de protestantiska militärernas religiösa behov. Undantagsvis kan det, t. ex. vid en manöver, förekomma, att armépredikanten själv förrättar gudstjänst.

Särskilda åtgärder för höjandet av manskapets allmänna nivå i sedligt och intellektuellt hänseende hava icke vidtagits vid den nederländska armén. Med stränghet beivras dock begagnandet av ohyfsat språk och svordomar och även framhållas faran av att umgås med lösa kvinnor och att missbruka starka drycker.

Marketenterier och soldathem, vilka senare inrättats av enskilda föreningar och finansiellt understödjas av staten, giva soldaten tillfälle att på sina fristunder förskaffa sig förfriskningar etc. till billigt pris, läsa tidningar och tidskrifter, idka sällskapsspel och samtala i väl upplysta och vintertiden uppvärmda lokaler.

Vid de tillfällen, då repetitionsövningarna föranleda sammandragande av större truppstyrkor för en tid av 2 till 3 veckor, beredes dessutom rekreation (biografförevisning, musik, deklamation o. s. v.) åt militärerna på föranstaltande av kommittéer, som bildas å förlägningsorterna av eller under medverkan av militärmyndigheterna och de vid armén anställda prästerna, och som av staten erhålla pekuniärt understöd.

Den andliga vården på exercisplatserna i Norge utövas av fältpräster (i allmänhet sognepresten i orten), som en å två gånger i veckan samla soldaterna till gudstjänst, vilken hålles i det fria eller i soldathemmen och i vilken deltagandet är frivilligt. Vederbörande präst erhåller en gottgörelse av omkring 25 kronor varje gång, han håller gudstjänst på en övningsplats, vartill kommer eventuell skjutseri-sättning. I Oslo bildar garnisonen egen församling med en vid densamma anställd garnisonspräst.

Norge.

För soldaternas underhållning och dylikt finnas på de flesta exercisplatserna soldathem, vilka — med något understöd av statsmedel — uppförts och ledas av Norges kristliga ungdomsförbund. I dessa soldathem bjudas soldaterna på föredrag, kinematografföreställningar och annan underhållning. Soldathemmen hava ock utläningsbibliotek, vartill bidrag lämnas av statsmedel.

Enligt den av förbundsrådet i Schweiz den 24 februari 1914 stadfästa instruktionen för fältpräster vid den schweiziska armén äro dessa anställda, förutom vid befästningar, en garnison, sjukvårdsavdelningar och fältlasarett, till ett antal av 1 å 2 vid varje infanteriregemente. Vid truppförband med skilda religionsbekännare finnas 1 protestantisk och 1 katolsk präst. Fältprästerna utnämnas av förbundsrådet på förslag av försvarsdepartementet. Såsom villkor för att bli utnämnd erfordras att vara präst, att hava rekommenderats av styrelsen i den kanton, till vilken han hör, och av vederbörande befälhavare, att känna det språk, som talas av vederbörande truppförband samt att vara duglig för militärtjänst och genomgått en rekrytskola.

Schweiz.

Fältprästerna böra beredvilligt tillmötesgå alla dem, som med sina angelägenheter vända sig till prästen, och såväl i krig som i fred vara truppens själasörjare, rådgivare och tröstare. För att vara i ständig beröring med truppen skola fältprästerna, bl. a., närvara vid alla militära övningar, i den mån deras tjänst i övrigt lämnar tid därtill.

Deras funktioner bestå i att hålla fältgudstjänst, utöva andlig vård åt sjuka och sårade, sörjande och döende samt att tillgodose alla övriga religiösa behov hos truppen. Dessutom skola de vinnlägga sig om att genom ord och exempel, råd och tröst

befrämja en god anda bland soldaterna. Allt efter omständigheterna skola de uppmuntra soldaterna att med glädje göra sin plikt, fostra dem till sinnets allvar och att strängt iakttaga disciplinen. De skola stärka deras mod vid ansträngningar och faror, hindra dem med all makt från våldsamheter och utsvävningar, medla i stridigheter samt vädja till mänskliga känslor mellan vänner och fiender.

I fråga om utövande av gudstjänst skola fältprästerna hålla den i förbunds-fattningen uttalade tros- och samvetsfriheten okränkt samt avhålla sig från varje handling, som kan tolkas som ingrepp i denna frihet. Predikan skall vara avfattad så, att densamma kan åhöras av andra trosbekännare, utan att de såras i sin religiösa övertygelse. Gudstjänsten hålles i fria luften så ofta väderleken tillåter det. Föreskrifterna i gällande tjänstgöringsreglemente tillämpas i fråga om deltagande i gudstjänst. Fältprästen skall komma överens med vederbörande befälhavare angående användande vid gudstjänsten av sångkrafter, särskilt vid truppförband, som ej hava musik. Predikans längd och form samt övriga med fältgudstjänst förenade ceremonier skola lämpas efter omständigheterna. Får fältprästen tillfälle att vända sig till truppen före en drabbning, bör det ske med några eldande ord.

Under långvarig tjänstgöring i fredstid och under tjänstgöring i krig böra trupperna få tillfälle att gå till skrift och mottaga sakramenten. Fältprästen bör ock erbjuda sig att hålla en gudstjänst vid den militära edens avläggande samt erbjuda sina tjänster vid överlämnande eller invigning av fanorna.

Det åligger fältprästerna att med råd och tröst bispringa sjuka, sårade och döende vid truppen. Fältprästerna skola om möjligt minst en gång om dagen besöka sjukrum och lasarett. De skola erbjuda de sjuka sina tjänster och bjuda religionens tröst åt alla dem, som det önska. Med särskild kärlek och omsorg skola de ägna sig dag och natt åt de döende och på dessas begäran giva dem nattvarden. De skola jämväl förbereda dem till döden med bön och tröstande ord samt uppteckna deras sista vilja.

Fattiga och behövande soldater, som genom motgång i tjänsten råkat i nöd, skola kunna med förtroende framlägga sin belägenhet för fältprästen. Denne skall anstränga sig att söka avhjälpa oförvårdad nöd genom penninghjälp eller förskott å lönen. Sorgsna och bekymrade soldater, hos vilka militärtjänsten väckt oro beträffande deras anhöriga eller deras affärer, skola alltid hos fältprästen finna deltagande, råd, tröst och om möjligt hjälp.

I samförstånd med vederbörande befälhavare skola fältprästerna besöka personer, som sitta fängslade för svårare förseelser, samt efter omständigheterna söka förmå dem att erkänna sitt fel och bättra sig.

Fältprästerna kunna i övrigt såväl i fred som i krig utöva flera slag av frivillig verksamhet. I många fall kunna de erbjuda soldaterna sina tjänster, skriva brev för deras räkning, förmedla nyheter mellan soldaterna och deras anhöriga, samla sångare för gemensamma övningar eller i övrigt väcka soldaternas kärlek till föräldlande nöjen.

Vid slutet av varje tjänstgöring skola fältprästerna till vederbörande befälhavare avgiva summarisk rapport rörande sin verksamhet.

Härjämte har av en förening mellan arméns fältpräster i samförstånd med försvarsdepartementet utgivits en vägledare för fältpräster, närmast avsedd att komplettera förutnämnda instruktion och om möjligt upplysa nyutnämnda fältpräster om deras elementära plikter i tjänsten. I densamma heter det, bl. a., att fältprästen bör komma ihåg vid val av ämne, att soldaten älskar korta och intresseväckande föredrag och framför allt sådana, som hänsyfta på den militära tjänsten och fosterlandets historia. För att komma i närmare beröring med soldaten bör fältprästen begagna sig av truppens marscher. Hans uppgift är att alltid väcka mod hos soldaterna; därför bör han också undvika att beklaga dem. Han bör utnyttja soldaternas fritider för enskilda samtal med dem. Fältprästens uppdrag är att befrämja sedlighet och gudsfruktan inom armén. Då fältgudstjänsten är mycket populär och de civila önska att deltaga däri, bör fältprästen sätta sig i förbindelse med

ortens prästerskap för att undersöka möjligheten att låta militär och civil gudstjänst sammanfalla, ett i dessa tider utomordentligt tillfälle till fosterländsk och religiös förkunnelse. Predikan bör vara förberedd med största omsorg och avfattad i en enkel, klar och kraftig form, ty den vänder sig till soldater av alla samhällsklasser, vilkas bildning och behov äro mycket olika.

I fråga om kulturell verksamhet i övrigt vid den schweiziska armén meddelas följande. I den schweiziska armén med dess korta utbildningsperioder är givetvis föga tid övrig för manskapets förströelse. I viss utsträckning idkas dock sport (fotboll etc.) och även sången omhuldas bland annat genom utdelande av sångböcker till manskapet. Ett stort antal välgörenhetsorganisationer äro numera i verksamhet och hava på övningsplatserna inrättat permanenta soldathem, där alkoholfria drycker och matvaror tillhandahållas till nedsatta priser. Ifrågavarande organisationer hava jämväl inrättat permanenta läsesalar, där manskapet har tillgång till böcker, tidsningar, tidskrifter och brevpapper.

I övrigt äga truppbefälhavaren och instruktionsofficerarna att själva avgöra, huru truppens intellektuella och fysiska utveckling utöver den egentliga militära utbildningen lämpligen kan främjas, varjämte de skola bidra till truppens förströelse under fritid.

Den andliga vården inom den engelska armén handhaves av dels regementspastorsinstitutionen, »Royal Army Chaplains' Department», dels ock frivilliga sammanslutningar, som stiftats av religiöst intresserade personer. Dessa sammanslutningar samverka delvis under ledning av regementspastorerna med den nämnda statliga institutionen.

Storbritannien.

I. Regementspastorsinstitutionen.

Uppgift.

Regementspastorsinstitutionen (Royal Army Chaplains' Department) har till uppgift att »ombesörja religionsutövningen bland arméns personal och denna personals familjer, då de äro inkvarterade i kronans bostäder, samt att på allt sätt befrämja truppernas andliga och moraliska välfärd» (Kings Regulations par. 150).

Det åligger regementspastor att till fyllande av denna uppgift utöva vederbörlig predikoverksamhet (gudstjänst förrättas varje sön- och helgdag, varvid såväl befäl som manskap skola närvara), förrätta dop, kyrkotagning och jordfästning, besöka de i sjukhus intagna och hålla bönestunder med konvalescenterna, besöka i arrest eller fängelse förvarade minst en gång i veckan, meddela religionsundervisning åt personalens barn samt åt de nyantagna rekryterna, samt

under en eller två timmar i varje vecka i allmänhet tillse personalens andliga välfärd (K. R. par. 1608).

Regementspastorn bör därjämte under personligt umgänge med soldaterna söka verka för ett värdefullt utnyttjande av deras fristunder. Han skall deltaga i deras idrottsövningar och organisera deras rekreation (exempelvis genom anordnande av konserter, föreläsningar, biografföreställningar m. m.).

Organisation.

»Royal Army Chaplains' Department» lyder direkt under War Office, där det utgör en avdelning av »Department of the Permanent Under-Secretary of State».

Det har en egen högste styrelseman eller chef, Chaplain General, med generalmajors tjänsteställning. Denne har till sitt biträde en Deputy Chaplain General. Vid armékårsområde (Command) finnes, anställd vid den kommenderande generalens stab, en »Assistant Chaplain General». I övrigt finnas vid vederbörande garniso-

ner en eller flera »Chaplains»; antalet beror dels på antalet truppförband, dels — och detta torde vara något för engelska armén säreget — på mängden av frikyrkor, representerade bland garnisonens personal.

Det är nämligen att märka, att England har en statskyrka, »Church of England», och Skottland en annan (den presbyterianska) samt att frikyrkorna tillerkännas en viss halvstatlig karaktär. De av tjänstgöringsreglementet i detta sammanhang uppräknade kyrkorna (»denominations») äro: engelska kyrkan (Church of England), den presbyterianska kyrkan (inneslutande Church of Scotland, United Free Church of Scotland, Free Church of Scotland, Presbyterian Church of England, Presbyterian Church in Ireland och Welsh Calvinistic Methodist Church), den romersk-katolska, den Wesleyanska, den baptistiska* och den kongregationalistiska*, två metodistiska (Primitive Methodist* och United Methodist Church*) samt mosaiska trosbekännelsen. De med stjärna försedda äro för här ifrågavarande ändamål sammanförda till »United Navy, Army and Air Force Board».

Sammanlagda antalet regementspastorer uppgår enligt stat till 113, chefen oräknad; utöver dessa ordinarie präster kan Army Council vid behov tillsätta temporära regementspastorer; f. n. finnas 36. Fördelningen av dessa beställningar mellan de olika kyrkorna är uppgjord efter den beräknade proportionen mellan antalet bekännare, därvid dock de minst talrika kyrkorna fått ett något större antal beställningar än deras kvot egentligen skulle betinga.

Chaplain General har en årslön av 1,500 £. Regementspastorerna äro, utom chefen och hans närmaste man, fördelade på fyra klasser eller rättare lönegrader med avlöning växlande mellan 2.1 och 1.1 £ för dag. Avlöning till temporär regementspastor utgår med 0.17 £ för dag.

Antagning och avsked m. m.

För att kunna antagas till regementspastor fordras att under tre års tid hava tillfredsställande tjänstgjort som temporär sådan; för att antagas till temporär regementspastor fordras utom vederbörlig prästerlig invigning att icke hava fyllt 30 år.

Chaplain General anställles för en tid av 5 år men kan erhålla förnyat förordnande för ett år i sänder intill en sammanlagd tjänstetid av 10 år.

Chaplain General må avgå med pension (»retired pay») vid fyllda 60 år eller dessförinnan, därest han har en sammanlagd tjänstetid (som Chaplain General och Chaplain) av 20 år.

Annan regementspastor må avgå med pension efter 20 års tjänst eller utan pension, men med en gratifikation efter 15 års tjänst.

Skyldiga att avgå med pension äro:

Chaplain General vid 65 års ålder eller dessförinnan, då hans anställningstid utgår;

Chaplain	1st Class	vid 60 års ålder ¹ ,
»	2nd »	» 55 » »
»	3rd »	» 50 » »
»	4th »	» 48 » »

Utbildning.

Som ovan sagts erhålles den första anställningen som temporär Chaplain. Den nyantagne kommenderas omedelbart till en större garnison, vanligen Aldershot, där han tjänar sin läroetid (»probationary service») och härunder bevistar föreläsningar givna av den tjänstgörande Assistant Chaplain General över ett flertal även rent militära ämnen, såsom arméns freds- och krigsorganisation, generalstabstjänst, regementspastors skyldigheter, själavård m. m. Som klart framgår av organisationen, är den engelska regementspastorn lika fast knuten till armén som officern eller sol-

¹ Eller efter 7 års tjänst som Chaplain 1st Class, vilket fall som först inträffar.

daten. Han ägnar sin tid odelat åt arméns tjänst och han fattar eller i varje fall är avsedd att fatta sin ställning som soldatens lärare och uppfostrare. För att rätt kunna utföra denna uppfostringsverksamhet lever han en stor del av sitt liv bland soldaterna, besöker dem i deras mässar och deltagar i deras måltider samt leder deras idrottsövningar. Hans högsta omsorg är att bliva soldatens vän och förtrogne, alltid färdig att hjälpa eller giva ett råd, i detta avseende tävlande med officern. En regementspastor vid namn Hughes framhåller, att det första soldaten väntar sig av sin regementspastor är att han är en sportsman. I 75 fall av 100 skulle en soldat på tillfrågan om, hur hans regementspastor var, svara »he is a jolly good sport». Och han har rätt, svarar Hughes, ty idrotten har förmågan att hos en man framkalla många av en kristens förnämsta dygder: mod, uthållighet, självbehärskning och osjälviskhet.

Överhuvud taget synes man i England med dess mentalitet och traditioner hava tagit på hela detta problem med synnerligen praktisk hand, och det är ingen överdrift att påstå, att resultatet är gott. Problemet att skapa en god anda bland truppen har inom engelska armén blivit lyckligt löst, och regementspastorerna hava ingen ringa andel häri.

II. Det frivilliga arbetet inom armén.

Ett intensivt välfärdsarbete utföres inom armén jämsides med den här ovan behandlade statliga verksamheten av ett flertal genom frivilliga understöd finansierade sammanslutningar och föreningar.

Den ojämförligt viktigaste och mest framgångsrika är Y. M. C. A. (Young Men's Christian Association). Det är på sätt och vis en internationell sammanslutning, ehuru uppkommen på engelsk mark och därför genomsyrad med engelska idéer. Dess svenska avdelning, den välkända K. F. U. M., anses vara den bäst organiserade av dem alla.

Den engelska Y. M. C. A., som har sitt huvudkvarter i London, Tottenham Court Road, har ett särskilt departement för verksamheten inom armén.

Nämnda departement har en årsbudget på omkring 10,000 £, vilka till stor del anskaffas genom frivilliga bidrag.

Det äger och underhåller soldathem på 35 olika garnisonsorter inom England och på en mängd platser utom landet, där engelska trupper äro sammandragna, såsom Wiesbaden, Gibraltar, Malta o. s. v.

Soldathemmen och verksamheten där synas vara tämligen lika våra egna motsvarande anordningar, fast naturligt nog skalan är större. Det religiösa momentet är kanske här mindre betonat än i Sverige, bland annat beroende på tillvaron av andra frivilliga organisationer, som främst syssla med det religiösa arbetet. Gudstjänster hållas emellertid ofta i soldathemmen, vanligen av vederbörande garnisonspastor, och här visar sig samarbetet med Royal Army Chaplains' Department. Några regler för detta samarbete finnas emellertid icke. Det är uteslutande byggt på enskilda överenskommelser från fall till fall och beror i ej ringa grad på regementspastorns personliga ställningstagande till föreningen.

Soldathemmen äro mycket besökta, och allt synes gjort för att bereda soldaterna hemtrevnad och vila och för dem, som så önska, förströelse. Utom bibliotek och lärum finnas biljardsalar (i den planerade byggnaden vid Tidworth 6 biljardbord), konvalescentrum m. m. För förplägnaden är sörjt genom stora serveringsrum, där te och läskedrycker serveras, en anordning, som åstadkommit konkurrens med och därför en viss animositet mot föreningen från marketenteriernas sida. Marketenterierna drivas av en annan frivillig sammanslutning, gemenligen kallad NAAFI (Navy Army and Air Force Institution), vars ofta rätt ståtliga lokaler stå tomma, medan soldaterna flockas till den kristliga ynglingaföreningens. Anledningen här till skulle vara »den atmosfär av hemliv, som rådde i de senare, vartill komme »den

förädlande inverkan, som deras huvudsakligen av kvinnor ur de bildade klasserna sammansatta tjänarstaber utövade på besökarna och som dessa därför funno så tilldragande».

Mera religiöst betonade än Y. M. C. A. äro: Army Scripture Readers och The Soldiers' Christian Association (utövande ren missionsverksamhet), The Mothers' Union (Army Division) en mycket vidsträckt och hela England omfattande organisation, The Guild of St. Helena (för kvinnorna inom armén) och the C. E. M. S. (motsvarande för den manliga personalen).

Tyskland.

I. Officiell organisation.

Inom den tyska armén finnes en själavårdsorganisation för såväl evangeliska som katolska trosbekännare under ledning av en evangelisk och en katolsk »fältprost» (Feldpropst). Organisationen har sin egen stat. Under vederbörande fältproster lyda 7 ordinarie pastorer (Pfarrer) av samma trosbekännelse. Dessas verksamhet är förlagd till de olika divisionsområdenas (Wehrkreis) truppförband. Varje division förfogar sålunda över en evangelisk och en katolsk pastor, vilka i regeln äro placerade till tjänstgöring vid divisionsstaben. Dessutom kunna tjänsteavtal träffas med civila präster, vilka vid sidan av sin civila själavård även kunna åtaga sig viss militär sådan. Detta tillämpas ofta, då truppförbanden inom divisionen hava en mer spridd förläggning.

Den på fullkomlig frihet grundade militära själavården har till uppgift att tillgodose manskapets religiösa behov genom militärgudstjänster (medelst en för manskapets fattningsförmåga avpassad predikan), nattvardsgång, gudstjänster i militärsjukhusen, besök i militärhäktena m. m. Dessutom åligger det pastorerna att förrätta de kyrkliga ämbetssysslorna såsom dop, vigsel och begravningar.

Divisionspastorerna skola dessutom medverka till manskapets sedliga fostran samt på kallelse infinna sig i manskapets familjer och i kasernerna. De skola även deltaga i undervisningen på det andliga och sedliga området, vilken undervisning i första hand meddelas på de s. k. kaserntimmarna (Kasernenstunde), varvid de dels genom meningsutbyten skola söka vinna manskapets förtroende, dels genom föredrag över olika ämnen söka utveckla deras sjäsegenskaper. Genom att vid passande tillfällen utfylla dessa kaserntimmar med sång, ljusbildsföreställningar, deklamationer eller dylikt sträva pastorerna att skapa en andlig motvikt mot de sedefördärvande biografföreställningarna.

De åtgärder, som vidtagits för att bereda manskapet lämplig förströelse under tjänstetiden, äro i stort sett följande:

- a) anskaffande av lämplig underhållande och på samma gång bildande litteratur (soldatbibliotek),
- b) sport och idrottslekar med åtföljande tävlingar (hör till »fysisk fostran»),
- c) anordnande av kompanifester, vilka, åtminstone för närvarande, avse att högtidlighålla minnet av de försvunna gamla regementena, varvid lämpliga fosterländska föredrag hållas, belysande de gamla regementenas historia, och extraförplägnad utdelas,
- d) beviljande av tjänstledighet i rätt stor utsträckning såsom vid jul, till skörden o. s. v.

II. Frivillig verksamhet.

Ur en av sekreteraren i tyska soldat- och skyddspolismissionen (Deutsche Wehrmachts- und Schutzpolizei-Mission) i februari 1927 avgiven berättelse må här lämnas följande utdrag rörande denna sammanslutning.

Uppkomst och utveckling.

Missionen går tillbaka till år 1870, då början gjordes från frikyrklig (baptistisk) sida. Enligt förteckning funnos inom armén och flottan sagda år 308 »bröder» och

250 »vänner» tillhörande denna mission. Under åren 1871—1885 utfördes enskilt arbete, men sedan fördes arbetet vidare av de tyska baptisternas ungdomsförbund. Sålunda inrättades från denna sida år 1890 i Metz det första tyska soldathemmet; några år senare tillkom på initiativ av de kyrkliga ett hem i samma garnison.

Jämsides med detta arbete hava sedermera många kyrkliga och frikyrkliga kretsar, K. F. U. M. och andra kristliga ynglingaföreningar upptagit soldatmission på sitt program.

Med Tysklands militära sammanbrott avstannade soldatmissionen. Under de för handen varande förhållandena var det svårt att kunna uträtta något. I skyddspolisen, som sedan upprättades, låg det nära att upptaga arbetet. År 1921 samman kallades den första soldatkonferensen efter kriget, år 1922 den andra. Dessa båda konferenser hade baptistisk karaktär. Men då anslutning ur alla kretsar ägde rum, ställdes arbetet på alliansgrund, och ur de olika kretsarna invaldes personer i styrelsen.

Arbetsmetoder och mål.

Tyngdpunkten i arbetet ligger hos de till missionen anslutna kamraterna i garnisonerna, vilka uppmuntras att inom sina kretsar verka på sina kamrater, utdela skrifter, besöka missionskonferenserna och sammansluta sig till brödra- och kamratkretsar. Dessa ortsgrupper hava sina sammankomster i lokaler, som av kretsar och K. F. U. M. ställas till förfogande.

Missionens organisatoriska arbete utföres av ett arbetsutskott (ordförande, kassaförvaltare och sekreterare) samt av en bokhållare. Allt arbete utföres utan lön.

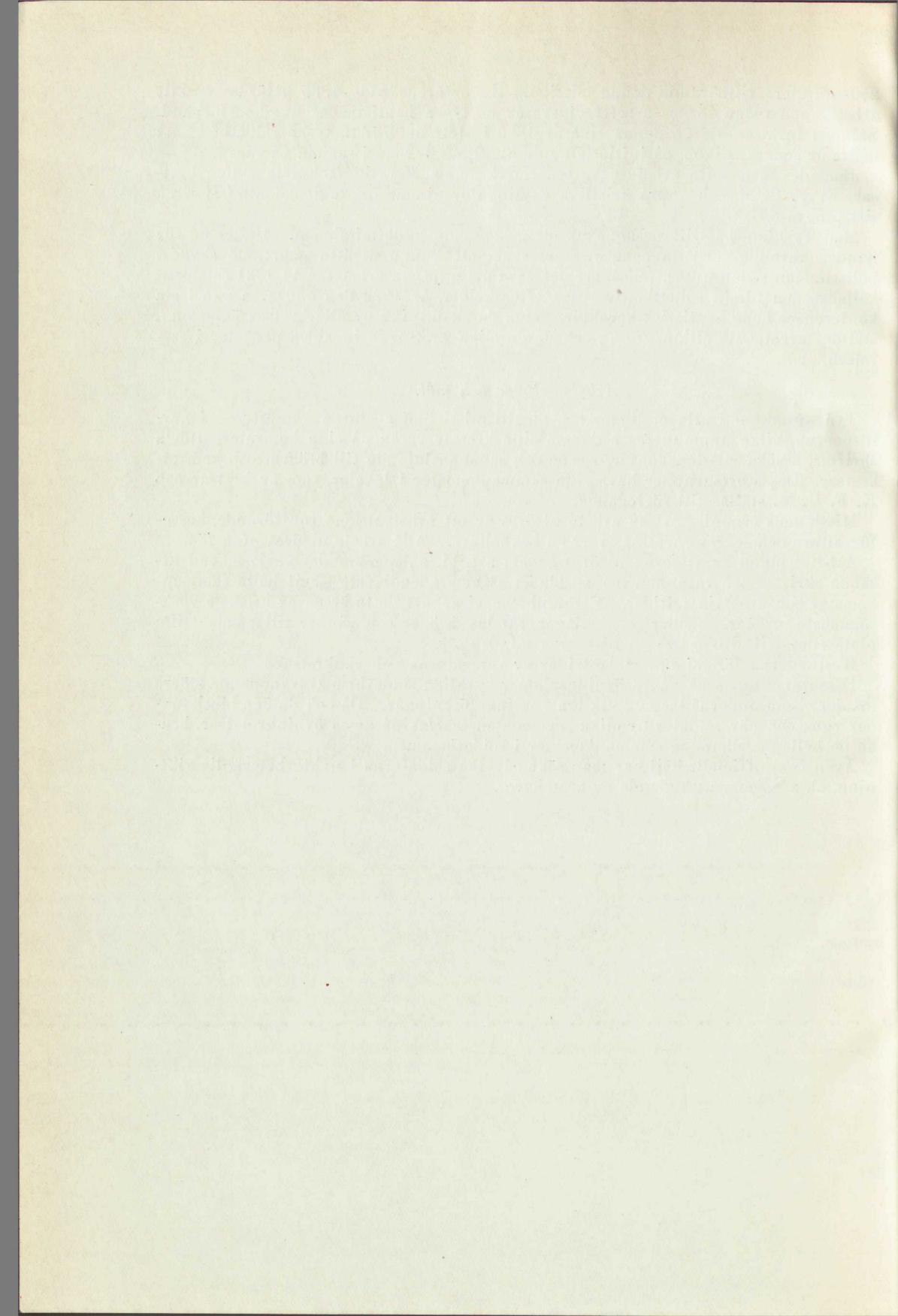
Arbetet bland kamraterna utföres genom att, bl. a., regelbundet varje månad utsända skrifter och varannan månad bladet »Kameradendienst» samt hålla sammankomster och utnyttja fritider. Erfarenheten visar, att detta är en av arbetets verksamaste grenar. Under 1—4 dagar samlas bröder och vänner till någon stilla plats eller till allianskretsen på någon mindre ort.

Kostnaderna för missionen bestridas av kamraterna och vänskretsar.

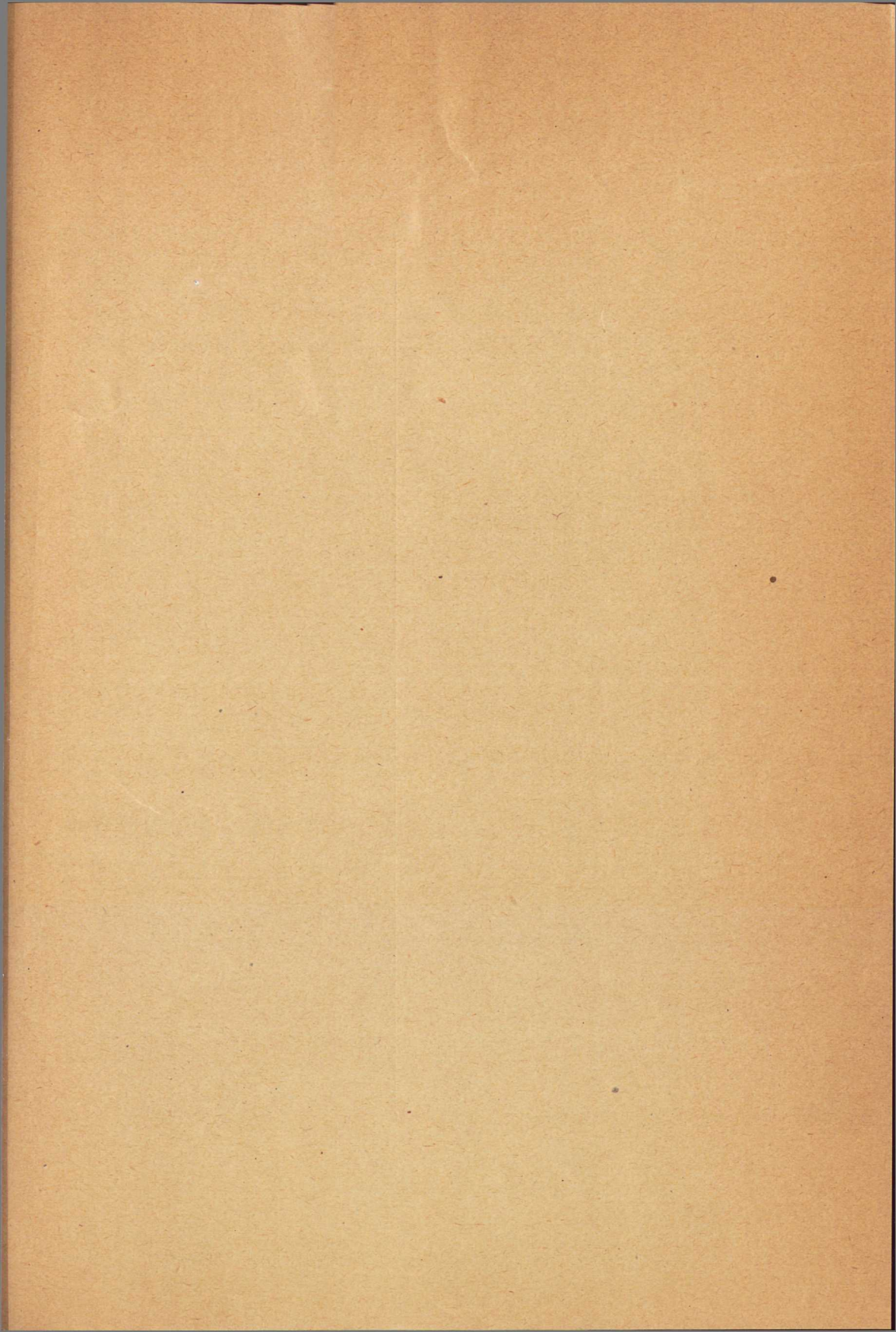
Dessutom finnas på några övningsplatser kyrkliga soldathem (inrymmande större lokaler), som underhållas av kyrkliga ynglingaföreningar. Då och då äga bibelstunder rum, och när soldater ur olika regementen träffas på dessa övningsplatser, bruka de hålla regelbundna sammankomster i soldathemmen.

Även från officiellt håll har man sökt påverka soldaterna i nykterhetsvänlig riktning, bl. a. genom utsändande av broschyrer.

Statens offentliga utredningar 1927

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Utredning med förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. [2]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Socialpolitik.

Utredningar till belysande av arbetsfredsfrågan. [4]

Hälso- och sjukvård.

Betänkande med förslag till lag om vissa av landsting eller kommuner drivna sjukhus m. m. [3]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande ang. åtgärder för tryggnad av skogsvårdsstyrelsernas ekonomi m. m. [1]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

**Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.
Andlig odling i övrigt.**

Betänkande och förslag rörande den andliga vården vid armén. [5]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.